
**Виконання зобов'язань України з підвищення
енергоефективності у рамках Енергетичного
Співтовариства та їх наслідки для обсягу викидів
парникових газів**

Рівне 2014

Звіт підготував Владислав Жежерін на замовлення ММГО «Екоклуб» за підтримки фонду ім. Гайнріха Бьоля

Висловлюємо подяку усім особам та організаціям, які сприяли проведенню цього дослідження. Зокрема, ми вдячні посадовим особам, які дали змістовні відповіді на наші інформаційні запити до наступних органів державної влади України:

- Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження
- Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства
- Міністерства економічного розвитку і торгівлі
- Міністерства юстиції.

Дякуємо усім експертам, які відгукнулися на прохання поділитися своєю експертною думкою, відповідали на наші запитання або надавали важливі рекомендації та коментарі при здійсненні цього дослідження, серед яких:

- Олексій Хабатюк, директор Фонду цільових екологічних інвестицій;
- Олег Савицький, Координатор програми з екологізації енергетики Національного екологічного центру України;
- Андрій Мартинюк, Голова Ради ГО «Екоклуб».

Ми також вдячні співробітникам Секретаріату Енергетичного Співтовариства за роз'яснення застосування деяких вимог директив ЄС з енергоефективності до Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства.

Видання даної публікації здійснено Громадською організацією Екоклуб за підтримки Фонду імені Гайнріха Бьоля. Зміст публікації відображає точку зору автора і не може бути розцінений як такий, що відображає точку зору Фонду.

Зміст

Подяки	2
1. Вступ	4
2. Огляд цілей, основних положень та вимог директив у їх застосуванні до Сторін Договору про заснування Енергетичного Співтовариства	5
2.1 Директива 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс	5
2.2 Директива 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів	8
2.3 Директива 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель	10
3. Стан виконання зобов'язань з імплементації директив ЄС у національне законодавство України	13
3.1 Плани виконання зобов'язань з імплементації директив з енергоефективності	13
3.2 Технічні регламенти енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення	15
3.3 Проект закону «Про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель»	16
3.4 Проект закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів»	18
3.5 Проект закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг»	19
3.6 Проекти законів, що регулюють діяльність енергосервісних компаній	20
3.7 Проекти закону «Про енергетичний аудит»	21
3.8 Оцінка стану виконання зобов'язань України щодо імплементації Директив з енергоефективності Енергетичним Співтовариством	22
3.9 Підсумок стану імплементації директив з енергоефективності	22
3.10 Міжнародна підтримка імплементації Директив ЄС з енергоефективності	23
4. Вплив на обсяги викидів парникових газів у разі імплементації директив Україною	25
4.1 Сектори, включені до розрахунку скорочення викидів	26
4.2 Безпосереднє використання палива для енергетичних потреб	27
4.3 Використання електроенергії	28
4.4 Використання тепла від централізованого опалення.	30
4.5 Підсумкова оцінка очікуваного скорочення викидів ПГ	33
5. Рекомендації щодо необхідних кроків для забезпечення виконання вимог директив	36
5.1 Директива 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс	37
5.2 Директива 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів	38
5.3 Директива 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель	39
Перелік посилань	42
Додаток 1. Підсумок основних зобов'язань України, що впливають з Директив ЄС щодо енергоефективності	47
Додаток 2. Відповіді органів державної влади на запити, здійснені в рамках цього дослідження	51

1. Вступ

У лютому 2011 року Україна приєдналася до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [1]. Угодою передбачено, що Договірні Сторони Енергетичного Співтовариства (ЕНС) мають зобов'язання виконувати рішення Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства, які спільно прийняті Сторонами. Серед таких є рішення Ради Міністрів, спрямовані на покращення ефективності використання енергетичних ресурсів у країнах ЕНС. З цією метою було визначено три директиви Європейського Союзу (ЄС), які можуть бути застосовані до Договірних Сторін. Відповідно до цього було прийнято Рішення Ради Міністрів ЕНС №2009/05/МР-ЕС від 18 грудня 2009 року Про Імплементацию Деяких Директив з Енергетичної Ефективності [10]. Згодом, по мірі того, як деякі з визначених директив були замінені у Європейському Союзі новими документами, у 2010 та 2011 році рішеннями Ради Міністрів ЕНС №2010/02/МС-ЕНС від 24 вересня 2010 р. [11] та №2011/03/МС-ЕНС від 06 жовтня 2011 [12] були внесені відповідні поправки до Рішення №2009/05/МР-ЕС. Таким чином, з урахуванням поправок, Україна, як одна з Договірних Сторін ЕНС, має імплементувати у своє законодавство наступні директиви ЄС:

- Директива 2006/32/ЕС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 5 квітня 2006 року про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс, а також про скасування Директиви Ради 93/76/ЄЕС [2]
- Директива 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради ЄС від 19 травня 2010 р. про вказування обсягів споживання енергії та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами за допомогою маркування та стандартної інформації про товар [4]
- Директива 2010/31/EU Європейського Парламенту та Ради ЄС від 19 травня 2010 р. про енергетичні характеристики будівель [7].

Предметом цього дослідження є аналіз стану виконання зобов'язань України з імплементції цих директив, оцінка очікуваного впливу на зниження обсягу викидів парникових газів в результаті реалізації їх положень, а також розробка рекомендацій щодо необхідних змін в існуючих регуляторних актах та вимог до нових актів для забезпечення імплементції директив з енергоефективності.

Після вступу, у другій главі цього звіту наведено огляд основних положень та вимог кожної з трьох директив з енергоефективності у застосуванні до Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства, короткий підсумок яких також наводиться у вигляді таблиці у Додатку 1. Третя глава містить аналіз стану імплементції директив та виконання відповідних зобов'язань Україною, для чого, серед іншого, були здійснені інформаційні запити до деяких органів виконавчої влади, відповіді на які включені у Додаток 2. У четвертій главі зроблено оцінку можливого скорочення викидів в результаті імплементції директив з енергоефективності, зокрема, виконання заходів, передбачених проектом Національного плану дій з енергоефективності, що покликаний реалізувати на практиці положення цих директив. У заключній главі містяться рекомендації щодо необхідних кроків для забезпечення виконання вимог директив з енергоефективності.

2. Огляд цілей, основних положень та вимог директив у їх застосуванні до Сторін Договору про заснування Енергетичного Співтовариства

2.1 Директива 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс

Метою цієї Директиви [2] є зробити кінцеве використання енергії більш економним та ефективним, що досягається такими шляхами:

- Встановлення орієнтовних планових показників, заохочень, а також інституційних, фінансових та юридичних структур, які потрібні для усунення ринкових бар'єрів та недоліків, що перешкоджають ефективному використанню енергії;
- Створення умов для розвитку та сприяння ринку енергетичних послуг, а також для здійснення програм з енергозбереження та інших заходів, спрямованих на покращення ефективності кінцевого використання енергії [3].

Директива застосовується до розподілу та роздрібного продажу енергії, а також здійснення заходів для покращення кінцевого використання енергії. Вона спрямована на роздрібний продаж, постачання та розподіл поширених енергоносіїв, які постачаються через розподільчі мережі, такі як електроенергія та природний газ, а також деяких інших видів енергії, такі як централізоване тепlopостачання, топковий мазут, кам'яне та буре вугілля, дрова та інше біопаливо сільськогосподарського походження, та транспортне паливо [2, 3].

2.1.1 Визначення національної мети з енергозбереження та плану дій

Договірні Сторони ЕНС повинні ухвалити та намагатися досягти загальнодержавної мети збереження енергії на 9% на дев'ятий рік застосування Директиви. Ця мета має бути розрахована як абсолютний фіксований показник збереження енергії, який не залежить від майбутнього зростання ВВП та можливого зростання споживання енергії. Розрахунок запланованого державного показника енергозбереження має здійснюватися відповідно до методології, яка включена в Додаток 1 до Директиви.

Для досягнення поставленої мети з енергозбереження кожні 3 роки має розроблятися Національний план дій з енергоефективності (НПД ЕЕ), в якому встановлюються проміжні цілі енергозбереження на три роки застосування Директиви, а також стратегія досягнення проміжної та загальної цілі. План дій подається на розгляд Секретаріату Енергетичного Співтовариства, який дає оцінку реалістичності поставлених проміжних цілей енергозбереження та відповідності загальній меті.

Країни також повинні призначити чи створити один або декілька державних органів влади або відомств для забезпечення нагляду за реалізацією дій, які були визначені для досягнення цілей, а також перевірки розмірів збереження енергії внаслідок здійснення заходів з підвищення енергоефективності [2, 3].

2.1.2 Енергоефективність у державному секторі

Державний сектор повинен відігравати зразкову роль у виконанні положень цієї Директиви. Для цього мають бути прийняті заходи з покращення енергоефективності в державному секторі, про що має бути проінформовано населення та компанії з метою сприяння обміну передовим досвідом. У Додатку 6 до Директиви наведені заходи, які можуть бути здійснені у державному секторі, принаймні два з яких є обов'язковими для запровадження:

- використання фінансових інструментів для збереження енергії, таких як договори з фінансування третіми сторонами (такими як енергосервісні компанії- ЕСКО) та контракти з гарантованим рівнем енергоефективності;

- запровадження вимог закупівлі енергоефективного обладнання та транспорту на основі списків енергоефективних характеристик продуктів, схвалених уповноваженими органами;
- запровадження вимог закупівлі продукції з ефективним споживанням енергії з використанням спрощеного аналізу витрат для забезпечення економічної доцільності;
- запровадження вимог заміни або реконструкції наявного обладнання та транспорту з урахуванням вищезгаданих вимог;
- запровадження вимог проведення енергетичних аудитів та виконання економічно доцільних рекомендацій, отриманих в результаті аудиту;
- запровадження вимог придбання або оренди енергоефективних будівель або їх частин, або реконструкції з метою підвищення енергоефективності наявних будівель, де розміщуються органи влади.

Для забезпечення виконання зазначених заходів у державному секторі мають бути призначені або створені організації, що відповідатимуть за адміністрування, керівництво та запровадження вимог енергоефективності (це можуть бути інші або ті самі органи, що відповідають за досягнення загальнодержавних цілей з енергоефективності). Також має бути розроблене керівництво з оцінки енергоефективності та заощаджень енергоносіїв, що може використовуватися у якості критерію оцінки під час здійснення конкурентних державних закупівель [2].

2.1.3 Сприяння ефективності кінцевого використання енергії

Договірні Сторони Енергетичного Співтовариства повинні забезпечити, аби дистриб'ютори енергії, оператори дистриб'юторських систем та роздрібні продавці енергії, такої як електроенергія, газ або централізоване тепlopостачання, виконували наступне:

- надавали на запит органів, що відповідають за енергоефективність, зведену статистичну інформацію, що стосується кінцевого споживання енергії, яка потрібна для проектування і здійснення програм з покращення раціонального використання енергії;
- утримувалися від будь-яких дій, що можуть завадити наданню послуг, реалізації програм або здійсненню інших заходів, спрямованих на покращення раціонального використання енергії;
- за вибором держави, пропонували та сприяли наданню послуг з підвищення енергоефективності кінцевим споживачам, або пропонували та сприяли проведенню енергетичних аудитів та/або заходів щодо покращення раціонального використання енергії, або робили внески до фондів та механізмів фінансування заходів з підвищення енергоефективності. Альтернативою цьому може бути запровадження добровільних угод з такими компаніями або інших ринкових механізмів, які б забезпечили еквівалентний результат одного або декількох вищезазначених заходів.

Держава повинна забезпечити достатнє заохочення та рівноправну конкуренцію для інших учасників ринку, таких як енергосервісні компанії (ЕСКО), монтажні організації, консультанти та радники з питань енергозбереження, щоб вони могли пропонувати та надавати незалежні послуги з підвищення енергоефективності, проводити енергетичні аудити та здійснювати заходи щодо покращення раціонального використання енергії.

Усі учасники ринку повинні бути забезпечені прозорою інформацією щодо державних програм та заходів з покращення раціонального використання енергії. В свою чергу, компанії повинні доносити інформацію та рекомендації кінцевим споживачам щодо ефективного кінцевого використання енергії.

Для забезпечення високого рівня технічної компетенції, об'єктивності та надійності, у разі необхідності має бути запроваджено систему відповідної кваліфікації, акредитації або сертифікації організацій чи осіб, котрі надають послуги з підвищення енергоефективності, проводять енергетичні аудити та здійснюють заходи з покращення раціонального використання енергії, про які згадано вище.

Сторони Енергетичного Співтовариства повинні відмінити або внести поправки у національне

законодавство та нормативні документи, положення яких без необхідності або неадекватно заважають чи обмежують використання фінансових інструментів для збереження енергії. Мають бути розроблені типові контракти для використання фінансових інструментів існуючими та потенційними користувачами послуг з підвищення енергоефективності та інших заходів з покращення раціонального використання енергії у державному та приватному секторі.

Для субсидування програм та інших заходів з енергоефективності і для сприяння розвитку ринку заходів з покращення раціонального використання енергії державою може бути заснований фонд або декілька фондів, що надають гранти, позики, фінансові гарантії або інші види фінансування. Фонди повинні бути відкритими для усіх учасників ринку, що надають послуги з покращення енергетичної ефективності, такі як ЕСКО, незалежні консультанти з використання енергії, розподільчі компанії, оператори розподільчих систем, монтажні організації та інші.

Також, повинні бути усунені заохочення у тарифах на передачу та розподіл енергії, які без необхідності збільшують обсяг розподілу або передачі енергії. У цьому контексті, державою можуть бути введені зобов'язання підприємств, що працюють у секторі електроенергетики та газу, з надання послуг із забезпечення ефективності використання енергоносіїв. Соціально-спрямовані схеми та тарифи можуть бути дозволені за умови мінімізації їх негативного впливу на системи передачі та розподілу енергії, який не повинен бути неадекватним поставленим соціальним цілям.

Держава повинна забезпечити наявність ефективних систем енергетичного аудиту для усіх кінцевих споживачів, спрямованих на виявлення заходів, які можуть бути здійснені для покращення енергоефективності. Для тих груп споживачів, у яких витрати на енергоаудит є завищеними і вони мають нескладне обладнання, можуть використовуватися альтернативні підходи, такі як анкетування або комп'ютерні програми, доступні через Інтернет або поштою. Держава має забезпечити доступ до енергоаудитів сегментів ринку, яким не пропонуються аудити на комерційній основі, для чого можуть використовуватися вищезгадані фонди. Еквівалентом проведення енергетичного аудиту повинна вважатися сертифікація будівель або їх частин на основі аудитів, які проводяться на виконання вимог Директиви 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель.

Договірні Сторони Енс повинні забезпечити, щоб кінцевим споживачам електроенергії, газу, централізованого тепlopостачання та гарячої води надавалися індивідуальні лічильники за конкурентними цінами, за умови технічної можливості, фінансової обґрунтованості та відповідності потенційним заощадженням енергії. При приєднанні нової будівлі до мереж або реконструкції існуючих будівель завжди повинні встановлюватися індивідуальні лічильники (як того вимагає Директива 2010/31/EU). Наскільки це можливо, нарахування оплати повинно базуватися на реальному споживанні енергії. Рахунки за спожиту енергію повинні включати, окрім іншого, наступну інформацію: поточні ціни та споживання, порівняння поточного споживання зі споживанням у відповідний період минулого року, контактні дані організацій, де може бути отримана інформація щодо покращення енергетичної ефективності, та, якщо це можливо і доцільно, порівняння з середньостатистичним споживачем енергії тієї самої категорії [2].

Вимоги цієї Директиви мали бути повністю реалізовані у національному законодавстві Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства до 31 грудня 2011 року, а деякі вимоги ще раніше. Перший національний план дій з енергоефективності мав бути поданий до Секретаріату Співтовариства до 30 червня 2010 р. Другий та третій НПД ЕЕ повинні також містити аналіз виконання попередніх планів та звіт про досягнення цілей з енергозбереження. Кінцевими датами їх подання є 30 червня 2013 та 2016 років відповідно [2, 10].

В Європейському Союзі у 2012 році цю Директиву було замінено на комплексну Директиву з Енергетичної Ефективності (2012/27/EU). Для Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства ця Директива ще не є обов'язковою, але це можна очікувати найближчим часом, можливо навіть у 2015 році [64].

2.2 Директива 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів

Директива Європейського Парламенту і Ради №2010/30/EU від 19 травня 2010 р. [4] закладає основу для маркування та надання інформації покупцеві щодо споживання енергії різними приладами. Ця рамкова Директива стосується продукції, яка зазвичай має суттєвий прямий або опосередкований вплив на споживання енергії та інших важливих ресурсів (таких як вода, хімічні речовини) під час її використання. Постачальники такої продукції мають бути зобов'язані розміщувати на ній стандартну етикетку з інформацією щодо споживання електричної або іншої енергії, а також надавати іншу більш детальну технічну документацію. Ці вимоги також стосуються дистанційного продажу товарів (наприклад, через Інтернет чи каталог), де покупець не має змоги безпосередньо побачити продукцію. В такому випадку повинні бути передбачені інші способи, якими споживачеві представляється етикетка або довідковий листок технічних даних виробу [6].

Продукція, що підлягає маркуванню, повинна бути віднесена до одного з класів енергоефективності, де клас «А» є найбільш ефективним, а клас «G» - найменш. При подальшому технічному прогресі та підвищенні ефективності можуть додаватися ще до трьох класів: «A+», «A++» та «A+++», останній з яких є найбільш ефективний. При цьому загальна кількість класів не повинна перевищувати семи, тобто найнижчі класи «G», «F» та «E» з часом можуть бути виключені. Кожний клас позначається відповідним кольором шкали від темно-зеленого (найбільш ефективний) до червоного (найменш ефективний).

Для реалізації положень Директиви Договірні Сторони Енергетичного Співтовариства повинні перенести положення Директиви у національне законодавство до 31 грудня 2011 р., а також:

- забезпечити дотримання вищезгаданих вимог дилерами та постачальниками енергетично пов'язаної продукції;
- заборонити використання інших етикеток на продукції, на яку поширюється дія цієї Директиви, якщо це може призвести до дезорієнтації споживачів;
- провести освітні та рекламно-інформаційні кампанії при введенні системи маркування для підвищення обізнаності користувачів і більш відповідального використання енергії;
- заохочувати органи влади до співпраці між собою та іншими державами для обміну інформацією та досвідом у застосуванні Директиви;
- вимагати дотримання вимог Директиви та пов'язаних Делегованих актів до етикеток і довідкових листків технічних даних (мікрофіші), вживати профілактичні заходи для забезпечення відповідності у визначені терміни, а при збереженні невідповідності вилучати продукти з продажу або забороняти його розміщення на ринку;
- передбачити адекватні штрафні санкції за недотримання норм, прийнятих відповідно до Директиви;
- при здійсненні певних державних закупівель товарів та надання пільг на продукцію, до якої застосовується енергетичне маркування, державні органи повинні намагатися закуповувати або підтримувати вироби з найвищими показниками енергетичної ефективності та які належать до найвищого з наявних класів енергоефективності;
- кожні чотири роки представляти звіти у Секретаріат ЕнС щодо діяльності з виконання цієї Директиви.

Для запровадження в дію Директиви Європейська Комісія розробляє Делеговані акти (регламенти) щодо окремих видів енергетично пов'язаної продукції, в яких міститься:

- чітке визначення продуктів, на які цей акт поширюється;
- стандарти вимірів та методи;
- деталі технічної документації;
- дизайн та зміст етикетки, а також місце розташування етикетки на продукції;
- зміст довідкових листків технічних даних (мікрофіші);
- зміст етикетки для реклами;

- термін дії етикетки та дату можливого перегляду акта з урахуванням технічного прогресу.

Директива №2010/30/EU заміщує подібну рамкову Директиву Ради ЄС №92/75/ЄЕС від 22 вересня 1992 р. про вказування за допомогою маркування та зазначення стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів побутовими електроприладами [5]. Для реалізації Директиви 1992 року Європейською Комісією було прийнято ряд Імплементацийних Директив, аналогічних сучасним Делегованим Регламентам, які їх замістили у Країнах-членах ЄС. Для Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства спочатку застосовувалися старі Імплементацийні Директиви згідно рішень Ради Міністрів ЕнС 2009 та 2010 років [10, 11]. Згодом, рішенням Міністерської Ради ЕнС від 6 жовтня 2011 р. [12] деякі нові Делеговані Регламенти були адаптовані для Договірних Сторін. Таким чином, наразі список документів на виконання Директиви 2010/30/EU та термінів їх імплементации Сторонами ЕнС виглядає так:

а. Делегований Регламент Комісії (EU) № 1059/2010 від 28 вересня 2010 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових посудомийних машин.

Термін запровадження: 31 грудня 2012 р.

б. Делегований Регламент Комісії (EU) № 1060/2010 від 28 вересня 2010 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових електричних холодильних установок.

Термін запровадження: 31 грудня 2012 р.

с. Делегований Регламент Комісії (EU) № 1061/2010 від 28 вересня 2010 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових пральних машин.

Термін запровадження: 31 грудня 2012 р.

д. Делегований Регламент Комісії (EU) № 1062/2010 від 28 вересня 2010 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування телевізорів.

Термін запровадження: 31 грудня 2012 р.

е. Делегований Регламент Комісії (EU) № 626/2011 від 4 травня 2011 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування повітряних кондиціонерів.

Термін запровадження: 1 січня 2013 р.

ф. Директива Європейської Комісії 96/60/ЕС від 16 вересня 1996 року про імплементацию Директиви Ради 92/75/ЄЕС щодо енергетичного маркування побутових пральних машин, комбінованих із сушильнями.

Термін запровадження: 31 грудня 2011 р.

г. Директива Європейської Комісії 98/11/ЕС від 27 січня 1998 року про імплементацию Директиви Ради 92/75/ЄЕС щодо енергетичного маркування побутових ламп.

Термін запровадження: 31 грудня 2011 р.

h. Директива Європейської Комісії 95/13/ЕС від 23 травня 1995 року про імплементацию Директиви Ради 92/75/ЄЕС щодо енергетичного маркування побутових сушильних машин.

Термін запровадження: 31 грудня 2011 р.

i. Директива Європейської Комісії 2002/40/ЕС від 8 травня 2002 року про імплементацию Директиви Ради 92/75/ЄЕС щодо маркування побутових електричних духовок.

Термін запровадження: 31 грудня 2011 р.

Слід зазначити, що у Європейському Союзі замість останніх трьох Директив були прийняті відповідні нові Делеговані Регламенти, які їх заміщують:

і. Делегований Регламент Комісії (EU) № 874/2012 від 12 липня 2012 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного

маркування електричних ламп та світильників.

к. Делегований Регламент Комісії (EU) № 392/2012 від 1 березня 2012 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових сушильних машин.

л. Делегований Регламент Комісії (EU) № 65/2014 від 1 жовтня 2013 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових духовок та витяжок.

Однак ці Делеговані Регламенти ще не були розглянуті Радою Міністрів Енергетичного Співтовариства, тому вони поки не є обов'язковими для імплементації Договірними Сторонами. Відповідно до інформації, отриманої нами від Секретаріату ЕнС, очікується, що ці Делеговані Регламенти будуть включені на розгляд Ради Міністрів ЕнС у пакеті разом з іншими оновленими актами ЄС. Тому можна очікувати, що зрештою ці Делеговані Регламенти будуть застосовані до Договірних Сторін. З огляду на це, Сторони вже можуть добровільно застосовувати нові Делеговані Регламенти, що, згідно з роз'ясненням Секретаріату, зараховуватиметься як виконання вимог Рішення Ради Міністрів №2009/05/MC-EnC (з поправками) [66, 65].

2.3 Директива 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель

Директива Європейського Парламенту і Ради №2010/31/EU від 19 травня 2010 р. про енергетичні характеристики будівель [7] має на меті покращення енергетичної ефективності будівель та їх частин. Для цього Директива передбачає наступні заходи:

- розробка методології обчислення енергетичної ефективності будівель;
- встановлення мінімальних вимог щодо енергетичної ефективності та їх застосування до нових будівель та існуючих будівель, що проходять реконструкцію, а також до технічних систем будівель;
- поступовий перехід до спорудження будівель з майже нульовим споживанням енергії;
- застосування фінансових заохочень;
- запровадження обов'язкових сертифікатів щодо енергетичної ефективності будівель або їх частин (включаючи квартири);
- запровадження інспекції систем опалювання та кондиціонування будівель.

2.3.1 Методологія обчислення енергетичної ефективності будівель

Договірні Сторони Енергетичного Співтовариства повинні розробити та затвердити методологію обчислення енергетичної ефективності будівель. Методологія може бути розроблена на державному або регіональному рівні та повинна враховувати певні елементи, серед яких:

- теплові характеристики будівлі;
- системи теплопостачання та постачання гарячої води, включаючи їхню ізоляцію;
- установки для кондиціонування;
- вентиляція;
- вбудоване освітлення (в основному, нежитлові будівлі);
- кліматичні умови всередині приміщення;
- проект, позиціонування та орієнтація будівлі.

Також, повинен враховуватися позитивний вплив інших аспектів, таких як використання сонячної енергії, інших відновлюваних джерел енергії, когенерації, централізованого теплопостачання та охолодження і природного освітлення. При обчисленні має враховуватися також категорія будівлі (наприклад, багатоквартирний будинок, готель чи торгова установа) [7, 9].

2.3.2 Мінімальні вимоги щодо енергетичної ефективності будівель

Договірні Сторони ЕнС повинні визначити мінімальні вимоги щодо енергетичної ефективності будівель для досягнення економічно оптимального рівня витрат. Для визначення енергетичної ефективності повинна застосовуватися вищезгадана методологія. Рівень мінімальних вимог

повинен переглядатися кожні 5 років з урахуванням технічного прогресу. Вимоги можуть бути відмінними для нових споруд та існуючих будівель, що проходять реконструкцію, а також враховувати категорію будівлі.

Нові будівлі повинні повністю відповідати затвердженим мінімальним вимогам та проходити оцінку перед початком будівництва. При цьому враховуватиметься встановлення систем використання відновлюваної енергії, когенерації, теплових насосів, централізованого теплопостачання або охолодження. Існуючі будівлі, коли проходять капітальний ремонт або реконструкцію, повинні підвищити рівень енергетичної ефективності до відповідності мінімальним вимогам.

При застосуванні мінімальних вимог винятком можуть бути деякі типи будівель, такі як офіційно захищені будівлі (пам'ятки архітектури чи історії), церкви, тимчасові споруди, сезонні житлові будинки (наприклад, дачі), окремі будівлі загальною житловою площею менше 50 м².

Технічні системи будівель, такі як системи опалення та гарячого водопостачання, кондиціонування та великі вентиляційні системи, повинні також бути приведені у відповідність мінімальним вимогам енергетичної ефективності під час їхньої заміни, реконструкції або встановлення. Це саме стосується елементів будівель, які є частиною зовнішніх огорожувальних будівельних конструкцій та мають суттєвий вплив на його енергетичні показники (такі як віконні рами). Такі елементи також повинні відповідати мінімальним вимогам, коли проводиться їх заміна або ремонт, з огляду на досягнення економічно оптимального рівня витрат.

Директива заохочує встановлення інтелектуальних систем обліку, контролю та управління споживанням енергії під час спорудження або реконструкції будівель у відповідності до Директиви 2009/72/ЕС щодо загальних засад функціонування внутрішнього ринку електроенергії [7, 9].

2.3.3 Будівлі з майже нульовим споживанням енергії

Директива передбачає поступовий перехід до спорудження виключно будівель з майже нульовим споживанням енергії. Для цього Договірні Сторони ЕнС повинні визначити параметри споживання енергії у таких будівлях, встановити проміжні цілі щодо підвищення енергетичної ефективності нових будівель до 2015 р. та розробити плани щодо збільшення кількості будівель з майже нульовим споживанням енергії. Останнє повинне здійснюватися як за рахунок побудови нових будівель з майже нульовим споживанням енергії, так і шляхом стимулювання трансформації існуючих будівель. До середини 2021 р. повинен бути здійснений повний перехід до спорудження виключно будівель з майже нульовим споживанням енергії. Плани заходів щодо впровадження будівель з майже нульовим споживанням енергії повинні подаватися на розгляд до Секретаріату Енергетичного Співтовариства [7, 9].

2.3.4 Фінансові заохочення та ринкові бар'єри

Договірні Сторони ЕнС повинні скласти список існуючих і запропонованих заходів та інструментів для стимулювання підвищення енергетичної ефективності будівель та запровадження будівель з майже нульовим споживанням енергії. Такі списки подаються на розгляд Секретаріату Енергетичного Співтовариства, що може бути зроблено шляхом їх включення у склад Планів дій з енергетичної ефективності, які вимагаються Директивою 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс. Списки фінансових інструментів повинні поновлюватися кожні 3 роки [7, 9].

2.3.5 Сертифікати енергетичної ефективності

Договірні Сторони ЕнС повинні запровадити систему сертифікації будівель щодо їхньої енергетичної ефективності. Сертифікат будівлі повинен включати інформацію щодо її енергетичної ефективності, встановлених мінімальних вимог щодо енергетичної ефективності або інших загальних показників для порівняння, та рекомендації щодо заходів з покращення енергетичної ефективності даної будівлі.

Сертифікати повинні бути в наявності, коли будується, продається або здається в оренду будівля або її частина (наприклад, квартира). Сертифікат має пред'являтися потенційним покупцем або орендарям та передаватися їм при укладанні угоди. Інформація з сертифікату енергетичної

ефективності повинна включатися в рекламні оголошення про оренду чи продаж нерухомості. Винятками з цих вимог, за рішенням країни, можуть бути лише офіційно захищені будівлі, місця поклоніння та здійснення релігійної діяльності, тимчасові споруди, сезонні будинки та окремо розташовані будинки площею менше 50 м².

Сертифікація є обов'язковою також для будівель із загальною корисною площею більше 500 м², які використовуються органами державної влади та часто відвідуються громадськістю. З 2015 р. ця вимога стосуватиметься таких будівель із загальною площею понад 250 м². З метою поширення інформації такий сертифікат має розміщуватися на видному місці.

Слід зазначити, що в усіх вищезгаданих заходах органи державної влади повинні відігравати провідну роль і подавати приклад у їх впровадженні. Так, крім регулярної сертифікації енергетичної ефективності, вони повинні докладати зусиль до виконання рекомендацій, зазначених у їх сертифікаті. Нові будівлі, де розміщуватимуться органи державної влади, повинні мати майже нульове споживання енергії до середини 2019 р. (тобто на 2 роки раніше, ніж усі інші нові будівлі) [7, 9].

2.3.6 Інспекція систем опалювання та кондиціювання будівель

Директива покладає обов'язок на Договірні Сторони ЕнС запровадити вимогу регулярного проведення інспекцій систем опалення, зокрема, їх доступних частин, таких як теплогенератор, система контролю та циркуляційні насоси, з котлами, ефективна номінальна потужність яких перевищує 20 кВт. Системи опалення з котлами понад 100 кВт мають проходити інспекцію не рідше, ніж один раз на два роки (крім газових котлів). Інспекція повинна включати оцінку ефективності котла та відповідність його розмірів потребам будівлі. Так само, повинна проводитися інспекція систем кондиціювання повітря потужністю більше 12 кВт.

При встановленні вимог частоти проведення інспекцій можуть враховуватися тип та потужність системи, беручи до уваги вартість проведення інспекції та імовірні заощадження енергії, які можуть бути досягнуті в результаті її проведення.

За результатами проведення інспекції повинен бути підготовлений звіт, що також містить рекомендації щодо підвищення енергетичної ефективності системи.

Альтернативою інспекціям можуть бути інші заходи з метою надання рекомендацій користувачам щодо заміни чи модифікації систем та застосування альтернативних підходів для оцінки ефективності та відповідності розміру систем опалення або кондиціювання. Однак, в такому випадку, країни повинні підготувати та подати на оцінку звіт до Секретаріату Енергетичного Співтовариства, в якому мають продемонструвати еквівалентність цих заходів вищезгаданим інспекціям.

Інспекції систем опалення та кондиціювання і сертифікація енергетичної ефективності будівель повинні проводитися незалежними експертами, які мають бути акредитовані відповідно до їх кваліфікації. Також, державами повинен бути організований незалежний контроль сертифікатів енергетичної ефективності будівель та звітів щодо проведення інспекцій [7, 9].

Директива 2010/31/EU заміщує попередню Директиву 2002/91/ЕС Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2002 р. про енергетичні характеристики будівель [8]. Згідно з рішенням Ради Міністрів ЕнС 2010/02/МС-ЕнС [11], Директива 2010/31/EU мала бути імplementована у національне законодавство Сторін Енергетичного Співтовариства до 30 вересня 2012 р.

3. Стан виконання зобов'язань з імплементації директив ЄС у національне законодавство України

3.1 Плани виконання зобов'язань з імплементації директив з енергоефективності

Для виконання вимог Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [1], в якому Україна набула повноправне членство 1 лютого 2011 року, 3 серпня 2011 року Кабінет Міністрів постановою № 733-р затвердив «План заходів щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» [14]. Серед іншого, Постанова містить зобов'язання розробити Національний план дій з енергоефективності до 1 лютого 2012 року у відповідності до рішень Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства D/2009/05/MC-EnC та 2010/02/MC-EnC стосовно імплементації Директив ЄС з енергоефективності 2006/32/EC, 2010/31/EU та 2010/30/EU, які саме є предметом цього дослідження. Відповідальними за виконання цього пункту визначені Міністерство економічного розвитку і торгівлі (Мінекономрозвитку), Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження (Держенергоефективності) та Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (Мінрегіон).

Низка інших державних програм та планів включає виконання зобов'язань України щодо імплементації положень директив з енергоефективності. Серед цих документів є річні плани заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, які затверджуються Урядом. Такий план на 2012 рік [16] містить наступні завдання:

1. Розроблення законопроекту про ефективне використання енергетичних ресурсів, який має впроваджувати положення Директиви 2006/32/EC (відповідальні: Мінекономрозвитку та Держенергоефективності).
2. Розроблення проекту постанови КМУ про оновлення Технічного регламенту енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів для імплементації Директиви 2010/30/EU (Мінекономрозвитку та Держенергоефективності).
3. Підготовка проекту постанови КМУ про оновлення Технічного регламенту енергетичного маркування побутових пральних машин, відповідно до Делегованого Регламенту Комісії 1061/2010 (Мінекономрозвитку та Держенергоефективності).
4. Супроводження розгляду Верховною Радою вже існуючого на той час проекту закону “Про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель” на виконання положень Директиви 2010/31/EU (Мінрегіон).

Аналогічний план адаптації законодавства на 2013 рік [17] повторює вищезгадані пункти 2, 3 та 4 з попереднього плану (які не були виконані у 2012 році) та додає наступні завдання:

5. Підготовка проекту постанови КМУ про оновлення Технічного регламенту енергетичного маркування холодильників, відповідно до Делегованого Регламенту Комісії 1060/2010 (Мінекономрозвитку, Держенергоефективності та Держспоживінспекція).
6. Супроводження розгляду Верховною Радою “Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів”, який був розроблений на виконання вищезазначеного пункту 1 плану попереднього року (Мінекономрозвитку та Держенергоефективності).

Таким чином, робота з імплементації значної частини положень директив з енергоефективності була передбачена постановами КМУ. Однак, у зазначених планах немає згадки про розробку деяких інших важливих документів, необхідних для повного виконання зобов'язань з реалізації положень директив з енергоефективності. Так, до зазначених планів роботи не включена розробка технічних регламентів для енергетичного маркування побутових посудомийних машин, телевізорів, кондиціонерів, побутових сушильних машин, електричних духовок та пральних машин, комбінованих із сушильними. Розробка деяких із зазначених документів планувалася Держспоживстандартом України у його робочій програмі розроблення технічних регламентів

до 2020 року, затвердженій ще у 2010 році [18]. Однак, у 2013 році відповідно до вищезгаданого плану заходів КМУ, наказом Мінекономрозвитку [19] було внесено зміни до робочої програми Держспоживстандарту, якими були виключені пункти, що стосувалися розробки цих технічних регламентів.

Держенергоефективності ще у 2012 році розробило окремий план імплементації директив з енергоефективності та підготувало проект розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження плану заходів щодо впровадження деяких директив Європейського Союзу у сфері енергоефективності». Проектом розпорядження передбачено плани впровадження Директиви 2006/32/ЄС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс, Директиви 2010/31/ЄС про енергетичні характеристики будівель та Директиви 2010/30/ЄС про маркування енергоспоживчої продукції. Однак, план досі не був затверджений. Станом на початок квітня 2014 р., за інформацією Держенергоефективності [32], Агентство направило його на перепогодження із заінтересованими центральними органами виконавчої влади у зв'язку із зміною складу Уряду.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України на 2014 рік [15] зазначає серед пріоритетів енергоефективність та реформу «енергетичного сектору відповідно до вимог Договору про створення Енергетичного співтовариства». Таким чином, стверджується актуальність виконання зобов'язань України в рамках ЕнС новим Урядом, та, зокрема, можна очікувати прискорення впровадження положень директив з енергоефективності. Так, серед законодавчих актів, необхідних для реалізації Програми Уряду, зазначається проект закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів».

3.1.1 Проект Національного плану дій з енергоефективності

Перший проект НПД ЕЕ був розроблений Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження ще у 2012 році. Після отримання зауважень від Секретаріату ЕнС від був декілька разів перероблений та доопрацьований. Згідно відповіді Держенергоефективності на наш інформаційний запит [32], проект розпорядження Уряду, яким мав бути затверджений НПД ЕЕ, був уже погоджений заінтересованими міністерствами, проте, у зв'язку зі зміною складу Уряду, проект розпорядження повинен повторно бути погоджений.

Розробка Національного плану дій з енергоефективності (НПД ЕЕ) є одним із зобов'язань, що впливають з Директиви 2006/32/ЄС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс. Як того вимагає Стаття 4 Директиви, наявний проект Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року [33] встановлює загальну мету скорочення кінцевого енергоспоживання на 9% до 2020 року. Проект визначає звітний період НПД ЕЕ для досягнення Україною орієнтовної мети на 2012-2020 роки. На перші 3 роки терміну реалізації (2012-2014) встановлено тимчасовий (проміжний) орієнтовний цільовий показник в розмірі 2% від внутрішнього кінцевого споживання енергії.

Предбачено, що органом влади, який має забезпечувати координацію НПД ЕЕ, буде Держенергоефективності. Це включатиме контроль за реалізацією, відповідальність щодо нагляду за обмеженнями, встановленими у відношенні до цільової економії енергії, та звітуванням про результати [33].

НПД ЕЕ описує галузеві програми, які будуть використовуватися для досягнення поставленої мети, у наступних секторах: житлові будинки, громадські та комерційні будівлі, промисловість та транспорт. Також передбачені міжсекторальні заходи, такі як маркування енергоспоживчої продукції, стандартизація та сертифікація, залучення ЕСКО компаній та проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності у сфері енергоефективності.

Для імплементації положень Директиви 2006/32/ЄС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс Національним планом передбачено розробку нових законодавчих актів та внесення змін до існуючих (розділ 5 НПД ЕЕ). Зокрема, на виконання Статті 5 Директиви, яка стосується підвищення енергоефективності у громадському секторі, передбачено внесення змін до Закону «Про здійснення державних закупівель». Пропонується встановити

вимоги щодо застосування фінансових документів з енергозбереження, зокрема, договорів на забезпечення енергоефективності, які передбачають досягнення вимірного і заздалегідь визначеного енергозбереження. Друга група поправок має на меті запровадити вимоги щодо придбання при держзакупівлях обладнання і транспортних засобів, виходячи зі списків специфікацій енергоефективних товарів.

Планом передбачено розробку проекту закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів», який має реалізувати деякі положення Директиви 2006/32/ЄС. На виконання Статті 6 Директиви у частині, яка стосується зобов'язань дистриб'юторів енергії, пропонується встановити, що енергодилери повинні [33]:

- надавати органам влади статистичну інформацію про своїх кінцевих споживачів;
- забезпечити своїм кінцевим споживачам пропозиції енергетичних послуг за конкурентними цінами та рекламування таких послуг;
- забезпечити доступність для своїх кінцевих споживачів і рекламування енергоаудитів за конкурентними цінами, що проводяться незалежно, та (або) заходів з підвищення енергоефективності;
- робити внески у фонди та механізми фінансування.

Передбачено, що у проекті закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів» повинен бути розділ, що стосується рекламування заходів з підвищення енергоефективності. Це відповідає Статті 7 Директиви, яка стосується забезпечення наявності та поширення інформації про енергоефективні заходи, фінансові та законодавчі механізми їх реалізації. На виконання Статті 12 Директиви, що стосується енергоаудитів, передбачено, що законопроект повинен містити положення про забезпечення наявності ефективних, високоякісних та незалежних схем перевірки споживання енергії. Метою таких схем є визначення потенційних заходів з підвищення енергоефективності для всіх кінцевих споживачів, у тому числі невеликих побутових, комерційних і малих та середніх промислових споживачів [33].

НПД ЕЕ містить частину «Плану заходів щодо впровадження деяких Директив Європейського Союзу у сфері енергоефективності», яка стосується імплементації Директиви 2006/32/ЄС. У цьому плані детально представлені вимоги кожної статті Директиви у вигляді таблиці, визначені відповідальні органи влади та терміни виконання. Такий план заходів міг би послужити «дорожньою картою» впровадження Директив, якби був затверджений Кабінетом Міністрів.

Виконання ряду положень проекту НПД ЕЕ, інших вищезазначених планів та програм з імплементації директив ЄС з енергоефективності було частково здійснено. У наступних розділах розглядаються відповідні проекти та вже прийняті законодавчі акти.

3.2 Технічні регламенти енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення

Постановою КМУ від 7 серпня 2013 р. № 702 [20] було затверджено декілька документів, що стосуються виконання Директиви 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів:

- Технічний регламент енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів;
- Технічний регламент енергетичного маркування побутових електричних холодильників;
- Технічний регламент енергетичного маркування побутових пральних машин;
- Три окремі плани заходів із застосування вищезазначених технічних регламентів.

Технічний регламент енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів імплементує положення Директиви 2010/30/EU, на основі якої він був підготовлений. У додатку до регламенту міститься детальна таблиця відповідності положень Директиви і Технічного регламенту. Згідно таблиці та нашого аналізу, більшість положень Директиви відображені у Технічному регламенті. Згідно таблиці та нашого аналізу, більшість положень Директиви відображені у Технічному регламенті. Деякі положення, зокрема ті, що стосуються впровадження та нагляду за дотриманням вимог Технічного регламенту, включені у План заходів із його застосування. Також, Планом

покладені обов'язки на Держенергоефективності разом з Мінекономрозвитку здійснювати розроблення технічних регламентів енергетичного маркування за типами продуктів (тобто проводити роботу щодо подальшої імплементації Делегованих Регламентів та Директив Європейської Комісії, які доповнюють Директиву 2010/30/EU). Ці самі органи влади визначено відповідальними за популяризацію застосування Технічного регламенту за допомогою засобів масової інформації, шляхом проведення семінарів, конференцій, тощо, що є вимогою Директиви щодо освітніх заходів та інформування споживачів для більш відповідального використання енергії.

Технічні регламенти енергетичного маркування побутових електричних холодильників та пральних машин підготовлені на основі відповідних Делегованих Регламентів Європейської Комісії №1060/2010 та № 1061/2010 від 28 вересня 2010 року та відображають їх положення. До кожного регламенту також додається план заходів з його застосування, де вказані обов'язки органів влади щодо запровадження в дію цих регламентів. Одним з обов'язків є здійснення державного ринкового нагляду за відповідністю побутових приладів технічним регламентам, який покладено на Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів (Держспоживінспекцію).

Зазначені технічні регламенти вступають в силу з 09.04.2014. До цього діяли три аналогічні технічні регламенти – один загального характеру, і два такі, що стосуються енергетичного маркування пральних машин та холодильників відповідно. Ця сама Постанова КМУ припиняє їх дію. Ці регламенти були основані на попередніх Директивах ЄС та Європейської Комісії, які втратили чинність.

Згідно відповіді на наш інформаційний запит від Держенергоефективності [32], наразі агентством розроблені проекти наступних технічних регламентів:

- Проект Технічного регламенту енергетичного маркування телевізорів;
- Проект Технічного регламенту енергетичного маркування побутових повітряних кондиціонерів;
- Проект Технічного регламенту енергетичного маркування побутових електричних ламп та світильників.

Для вступу в дію ці регламенти мають бути погоджені та затверджені Кабінетом Міністрів України. Також, Держенергоефективності повідомляє, що буде здійснено поетапне розроблення інших регламентів відповідно до законодавства Європейського Союзу.

3.3 Проект закону «Про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель»

Робота над проектом закону, що мав би сприяти підвищенню енергоефективності будівель, розпочато було ще до вступу України до Енергетичного Співтовариства. Проект закону «Про енергетичну ефективність будівель» [25] було подано на розгляд Верховної Ради України у 2009 році Урядом Ю.В. Тимошенко у рамках Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Законопроект був заснований на положеннях Директиви 2002/91/ЕС про енергетичні характеристики будівель, що згодом була заміненя сучасною Директивою 2010/31/EU. Однак, законопроект не був розглянутий Радою та після зміни Уряду був відкликаний. Прийняття цього закону декілька років тому полегшило би перехід до положень нової Директиви ЄС та практичне запровадження її вимог, оскільки стара та нова директиви мають багать спільного.

Проект закону «Про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель» [26] був розроблений Мінрегіоном на основі Директиви 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель та внесений на розгляд ВР Урядом М.Я. Азарова на початку 2012 року. Проект було відкладено на жовтень, але до виборів до ВР він так і не був розглянутий. Після виборів законопроект був знову внесений Урядом на розгляд ВР VII скликання, розглянутий комітетами ВР на початку 2013 р, але у жовтні 2013 р. Рада проект не підтримала і навіть не направила на повторне друге

читання.

Законопроект, у його останній редакції, визначає основні засади державної політики у сфері енергетичної ефективності будівель. Він застосовується до житлових та громадських будівель, але його дія не поширюється на:

- будівлі, в яких розташовані виробничі структурні підрозділи підприємств, установ та організацій;
- об'єкти, будівництво яких здійснюється на підставі будівельного паспорта відповідно до Закону;
- будівлі, що використовуються як місця відправлення культу релігійними організаціями;
- індивідуальні та кооперативні гаражі;
- пам'ятки архітектурної та культурної спадщини.

Варто зазначити, що виключення перших двох категорій будівель з державного регулювання щодо енергоефективності не передбачено Директивою 2010/31/EU. Законопроект, в основному, розроблений для застосування лише до цілих будівель, а не до їх частин, які також включені у Директиву.

Законопроект передбачає, що Мінрегіоном повинна бути затверджена методологія визначення енергетичних характеристик будівель та перелічені обов'язкові умови, які мають бути враховані у методиці. Список цих умов не повністю відповідає Додатку 1 Директиви 2010/31/EU, який описує загальну структуру методики розрахунку енергетичних показників будівель.

Передбачено, що Мінрегіоном встановлюються мінімальні вимоги до енергоефективності будівель, дотримання яких є обов'язковим під час проектування нових будівель та реконструкції чи капітального ремонту існуючих. Мінімальні вимоги переглядаються один раз на п'ять років. Це відповідає змісту Статті 4 Директиви. Однак, у законопроекті відсутні вимоги щодо методики розрахунку оптимального рівня витрат енергоносіїв, його розрахунку державними органами, обов'язкового порівняння розрахованого оптимального рівня із застосовуваними мінімальними вимогами та звітування розрахунків до Секретаріату Енергетичного Співтовариства, про що йдеться у Статті 5 Директиви.

Законопроектом не передбачено запровадження вимог до технічних систем будівель, таких як опалення, гаряче водопостачання, кондиціювання та вентиляція (Стаття 8 Директиви), а також їх регулярних інспекцій (Статті 14, 15 та 16). Не встановлені також вимоги розроблення планів запровадження та конкретні дати переходу до спорудження будівель з приблизно нульовим споживанням енергії (як того вимагає Стаття 9 Директиви), а лише декларується «створення умов» для їх будівництва.

Проект закону передбачає створення системи паспортизації енергетичної ефективності будівель, що відповідає сертифікації енергоефективності у Статті 11 Директиви. Паспорти енергоефективності запроваджуються для отримання показників енергетичної ефективності будівель, оцінки їх відповідності мінімальним вимогам, а також, де можливо, розроблення обґрунтованих рекомендації щодо покращення енергетичної ефективності будівель. Встановлено перелік інформації, яка повинна бути включена до паспорта. Інформація з паспортів включається до єдиного державного реєстру, який має бути доступний для ознайомлення на офіційному веб-сайті Мінрегіону.

Паспортизація є обов'язковою для будівель, що підлягають реконструкції чи капітальному ремонту, та нових будівель для проведення оцінки відповідності їх показників установленим мінімальним вимогам до енергетичної ефективності. Відсутня вимога обов'язкової паспортизації усіх об'єктів нерухомості, які пропонуються до продажу або оренди, а також громадських будівель, де розташовані органи влади та які часто відвідуються громадянами, загальна корисна площа яких перевищує 500 м², а з 30 вересня 2015 р. – 250 м², як того вимагає Стаття 12 Директиви. Натомість, є вимога щодо розміщення витягу з паспорта енергетичної ефективності в доступному для ознайомлення громадськістю місці власниками усіх громадських будівель загальною

площею понад 250 м² (а не будівель, де розташовані органи влади, як зазначено у Статті 13 Директиви).

Паспортизація енергоефективності будівель повинна проводитися кваліфікованими фахівцями, які для цього мають отримати сертифікат. Сертифікація фахівців проводиться Мінрегіоном на термін 5 років. Мінрегіон може також відкликати кваліфікаційний сертифікат за певних обставин, таких як здійснення неякісної паспортизації чи інші порушення. Мінрегіоном повинен вестися державний реєстр фахівців з енергозбереження та енергетичної ефективності, який має бути доступним для перегляду на його офіційному веб-сайті. Це відповідає рекомендаціям Статті 17 Директиви.

Система незалежного контролю паспортів енергоефективності, яка передбачена Статтею 18 Директиви для вибіркового статистично достовірного контролю їх відповідності, не передбачена Законом-проектом.

Законопроект встановлює, що фінансування заходів з підвищення енергоефективності здійснюється власниками будівель, коштами державного і місцевих бюджетів, на засадах державно-приватного партнерства та іншими можливими методами. Передбачена можливість державної підтримки, яка може бути у формі кредитування або здешевлення кредитів, фінансування в рамках цільових програм, надання гарантій та податкових пільг при термомодернізації будівель. Державна підтримка здійснюється за умови наявності паспорта енергоефективності та досягнення в будівлях не менш як 10-відсоткової економії паливно-енергетичних ресурсів. Однак, не зовсім зрозумілим є те, що, якщо така економія має бути вже досягнута до одержання державної підтримки в результаті здійснення енергоефективних заходів, то чи буде після цього ще актуальною та потрібною така підтримка.

Законопроект передбачає інформаційне забезпечення щодо енергоефективності, включаючи роз'яснювальну роботу про доцільність здійснення енергоефективних заходів та консультування населення з питань їх здійснення, надання інформації про механізми підвищення енергетичних характеристик будівель, розробку відповідних методичних матеріалів, публікації та інше, що відповідає положенням Статті 20 Директиви. Не згадані окремо методичні матеріали та тренінги для посадових осіб, відповідальних за реалізацію політики з енергоефективності будівель, та процес громадських консультацій під час її впровадження.

Примітно, що законопроект покладає більшість обов'язків та передає значну частину ключових функцій Мінрегіону, при цьому роль Держенергоефективності та інших органів влади мінімальна. Імовірно, це пояснюється тим, що законопроект був розроблений самим Мінрегіоном, тому тут важко очікувати неупереджений та збалансований розподіл функцій.

Загалом, законопроект лише частково відповідає положенням Директиви 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель, часто використовуючи її поняття, але не передаючи основної суті, та потребує суттєвого доопрацювання перед внесенням на розгляд до Верховної Ради.

3.4 Проект закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів»

Проект закону України “Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів” [13] був розроблений Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження України у 2013 р., схвалений тодішнім урядом та внесений ним на розгляд Верховної Ради України за номером 3071 від 12.08.2013. Законопроект мав бути розглянутий на четвертій сесії ВР сьомого скликання, однак 27 лютого 2014 р. він був відкликаний. За інформацією, отриманою від Держенергоефективності [32], станом на початок квітня 2014 р. законопроект проходить повторне погодження з міністерствами у зв'язку зі зміною Уряду.

Законопроект передбачає реалізацію деяких положень Директиви 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс. Зокрема, він пропонує правову основу

функціонування енергосервісних контрактів як одного з інструментів реалізації заходів з підвищення енергоефективності, який може застосовуватися також для бюджетних установ. Документ визначає істотні умови енергосервісних договорів, на основі яких надаються енергосервісні послуги, плата за які залежить від досягнутого рівня скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів та комунальних послуг.

Законопроект передбачає обов'язковий енергетичний аудит природних монополій, великих споживачів паливно-енергетичних ресурсів, у яких державна частка становить більше 50%, бюджетних установ та організацій, що отримують державну підтримку. Також запропоновано уповноважити Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України проводити атестацію організацій на право проведення енергетичного аудиту. Є загальні положення про державну підтримку заходів з покращення енергоефективності шляхом фінансування державних цільових програм, у вигляді пільг, компенсації відсотків за банківськими кредитами, державних гарантій і т.д. Ці положення частково відповідають вимогам Директиви 2006/32/ЕС у частині енергетичного аудиту (ст. 12), забезпечення акредитації спеціалізованих організацій (ст. 8), механізмів фінансування (ст. 11) та провідної ролі державних установ у підвищенні енергоефективності (ст. 5).

Окремим розділом передбачено заходи з інформаційного забезпечення з питань енергоефективності. Формування в суспільстві свідомого ставлення до ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів та енергозбереження планується досягти шляхом навчання у закладах освіти та поширення інформації про переваги ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів. Це відповідає деяким положенням Статті 7 Директиви 2006/32/ЕС.

Законопроект не містить розділ щодо обов'язків дистриб'юторів енергії, як того вимагає Стаття 6 Директиви, та як планувалося у проекті НПД ЕЕ.

Таким чином, цей законопроект містить ряд положень Директиви 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс, однак його не можна вважати повноцінною імплементацією цієї Директиви.

Також, законопроект містить статтю, що стосується енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів (Директива 2010/30/EU). Ця стаття передбачає, що маркуванню підлягають енергоспоживчі продукти згідно з переліком, встановленим КМУ, та пропонує уповноважити Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів здійснювати контроль за наявністю енергетичної етикетки та достовірністю наведених у ній даних. Це відповідає положенням Директиви 2010/30/EU у частині державного нагляду за дотриманням вимог енергетичного маркування продукції (ст. 3).

3.5 Проект закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг»

Проект закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг» [27] був розроблений Мінрегіоном та схвалений Кабінетом Міністрів України. У січні 2013 р. законопроект був внесений останнім на розгляд Верховної Ради. Однак, підтримки серед депутатів він не знайшов, отримавши лише 10 голосів «за» під час розгляду у вересні 2013 р. Таким чином, він був відхилений та знятий з розгляду.

Законопроектом було передбачено введення обов'язкового комерційного обліку холодного і гарячого водопостачання та теплової енергії централізованого теплопостачання з метою забезпечення раціонального споживання цих ресурсів [28]. Проектом запропоновані відповідні зміни у закони «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», «Про житлово-комунальні послуги» та «Про теплопостачання». Передбачено, що централізоване постачання холодної та гарячої води здійснюватиметься за умови обов'язкового комерційного обліку населенню з

початку 2018 року, а бюджетним установам та іншим споживачам з 2014 року. Так само, комерційний облік є передумовою постачання теплової енергії населенню з жовтня 2017 р., а бюджетним установам та іншим споживачам – з жовтня 2014 р. Облік може здійснюватися як для окремих споживачів за показаннями «індивідуальних вузлів обліку», тобто їх лічильників, так і для цілих будинків згідно показників будинкових (групових) вузлів обліку, за рішенням мешканців багатоквартирних будинків. Ця можливість вибору є корисною з огляду на високу вартість обладнання для обліку, яка може бути необґрунтованою для окремого споживача. Тим паче, що зобов'язання щодо встановлення лічильників покладається саме на власників приміщень. Також воно може здійснюватися і за рахунок постачальників послуг (виробників), коштів державного та місцевих бюджетів, або інших джерел. При цьому обслуговування, ремонт та періодична перевірка повинні здійснюватися постачальником з відшкодуванням витрат через тариф на відповідні послуги.

Встановлення лічильників енергоносіїв та нарахування оплати виключно за фактично спожиті енергоресурси є однією з ключових вимог Директиви 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс (Стаття 13 Директиви). Цей законопроект частково реалізує положення згаданої статті, хоча не в повному обсязі. Законопроект не передбачає вимог до змісту рахунків за спожиту енергію, включаючи порівняльну оцінку енергоспоживання власників приміщень та інформування про можливості його скорочення.

Необхідність прийняття цього закону підтримана Робочою групою неурядових екологічних організацій з питань зміни клімату [29].

3.6 Проекти законів, що регулюють діяльність енергосервісних компаній

У липні 2013 року на розгляд Верховної Ради було подано ряд законопроектів, що стосуються діяльності енергосервісних компаній та державних закупівель їх послуг.

Проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правових засад реалізації енергосервісних договорів» [36] передбачає внесення змін до законів «Про здійснення державних закупівель» та «Про енергозбереження». Метою цих змін є забезпечення правових засад реалізації енергосервісних договорів. Цей законопроект є логічним продовженням проекту закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів», спрямований на реалізацію його положень у частині функціонування енергосервісних договорів. Законопроект визначає істотні умови енергосервісного договору і робить можливим державні закупівлі енергосервісних послуг.

Регулювання особливостей державних закупівель енергосервісних послуг та здійснення енергоефективних заходів у бюджетних установах передбачено проектами законів «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо правових засад реалізації енергосервісних договорів» [35], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо впровадження енергоефективних заходів у бюджетних установах)» [37], «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо впровадження енергоефективних заходів у бюджетних установах)» [38] та «Про особливості здійснення закупівель енергосервісних послуг» [34]. Однією з цілей цих законопроектів є захист інтересів енергосервісних компаній, а саме можливість здійснення довгострокових бюджетних виплат протягом дії енергосервісного договору та захист таких виплат шляхом їх включення до складу витрат на енергоносії та заробітну плату.

Забезпечення умов та заохочення діяльності енергосервісних компаній може розглядатися як виконання вимог параграфу 3 Статті 6 Директиви 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс.

3.7 Проекти закону «Про енергетичний аудит»

Різні проекти Закону «Про енергетичний аудит» вносилися на розгляд Верховної Ради досить давно, принаймні з листопада 2007 року. Станом на квітень 2014 р. на розгляді Ради перебуває дві версії законопроекту, одна була внесена народним депутатом Зарубінським О.О. (партія Регіонів) [30], а друга – у народним депутатом Пашинським С.В. (партія «Батьківщина») [31]. Обидві версії були внесені у листопаді 2013р. та ще не розглядались парламентом.

Метою законопроектів є запровадження системи енергетичного аудиту як інструмента підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, а також забезпечення реалізації державної політики у сфері енергоефективності та енергозбереження. Пояснювальні записки цих законопроектів не мають безпосередніх посилань на виконання директив з енергоефективності. Законопроекти пов'язані з реалізацією положень проекту закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів» у частині здійснення енергоаудитів.

Законопроект, підготовлений депутатом Зарубінським О.О. [30], регулює діяльність у сфері енергетичного аудиту. Проект визначає мету та задачі аудиту, серед яких є визначення шляхів раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів на об'єктах, де проводиться аудит. Встановлюються кваліфікаційні вимоги до осіб, яким дозволено здійснювати енергоаудит. Передбачено отримання майбутнім енергоаудитором кваліфікаційного сертифікату, який видається кваліфікаційною комісією при відповідних закладах освіти. Після трьох років роботи за фахом, кандидати можуть отримати сертифікат на право проведення енергетичних аудитів. Після цього повинен отримуватися дозвіл на заняття енергоаудиторською діяльністю, який видається уповноваженим на це керівним органом у сфері енергетичного аудиту. Передбачено створення нового «керівного органу у сфері енергоаудиту», встановлення вимог до оформлення та змісту звіту про енергоаудит, а також встановлено порядок проведення енергоаудиту. Таким чином, складається враження про створення досить бюрократичної процедури та зарегульованості у сфері проведення енергоаудиту. При цьому законопроект не створює конкретних заохочень чи запровадження обов'язковості проведення енергоаудитів.

Законопроект, підготовлений депутатом Пашинським С.В. [31], має деякі спільні положення з попереднім законопроектом. Однак, він покладає більше регулюючих функцій на існуюче Держенергоефективності, яке має здійснювати атестацію аудиторів, згідно чого безоплатно видавати свідоцтво на право проведення енергетичного аудиту. В законопроекті також міститься вимога щодо досвіду аудиторів, який повинен бути не менше чотирьох років. Важливо, що проектом передбачено обов'язковість проведення енергетичного аудиту раз на 5 років для певних категорій, серед яких природні монополії, організації, що претендують на отримання державної підтримки, великі державні підприємства та бюджетні установи. Передбачено, що обов'язковий енергетичний аудит бюджетних установ проводиться на безоплатній основі Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження. У разі невиконання вимог щодо проведення обов'язкового енергоаудиту та звітування про нього у Держенергоефективності до порушників застосовуватимуться фінансові санкції та адміністративні штрафи.

Введення обов'язковості енергоаудитів для бюджетних установ сприятиме виконанню положень Статті 5 Директиви 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс, у якій йдеться про провідну роль державного сектору у підвищенні енергоефективності. Прийняття закону про енергетичний аудит (у доопрацьованому варіанті) повинно дати правову основу та заохочення діяльності аудиторів та консультантів з питань енергозбереження, чого вимагає п.3 Статті 6 Директиви. Також, забезпечення державною наявності якісного незалежного енергоаудиту є одним із положень Статті 12. Таким чином, цей закон сприятиме виконанню деяких окремих положень Директиви 2006/32/ЕС, хоча і не реалізує їх повністю.

3.8 Оцінка стану виконання зобов'язань України щодо імплементації Директив з енергоефективності Енергетичним Співтовариством

Україна суттєво відстає від встановлених термінів виконання своїх зобов'язань в Енергетичному Співтоваристві щодо енергоефективності. Про це неодноразово нагадувалося під час зустрічей та у офіційних документах. Після численних закликів виправити ситуацію протягом перших двох років членства України у ЕнС, висновки третьої Наради Координаційної Групи з Енергетичної Ефективності Енергетичного Співтовариства [21], яка проводилася у листопаді 2013 р., містять попередження, що до України Секретаріатом ЕнС може бути розпочата процедура порушень, як це вже зроблено по відношенню до Албанії.

Одним з ключових кроків, які першочергово очікуються від України, це завершення розробки та затвердження Національного Плану Дій з Енергоефективності. В останньому річному звіті Секретаріату ЕнС щодо виконання Договірними Сторонами зобов'язань із запровадження *Acquis* в рамках Енергетичного Співтовариства [23] зазначено, що Україна подала до Секретаріату проект НПДЕ на 2012-2020 роки у лютому 2013 р. Після отримання коментарів від Секретаріату проект був суттєво поліпшений. Відзначено, що оновлений проект містить повний аналіз поточної ситуації, встановлює загальнодержавну ціль збереження енергії на 9%, та пропонує ряд заходів з покращення енергоефективності у секторах кінцевого використання енергії, як того вимагає Директива 2006/32/ЕС. Про необхідність термінового затвердження НПДЕ та позитивну оцінку його проекту Секретаріатом зазначено під час нещодавньої Наради Координаційної Групи з Енергетичної Ефективності, яка мала місце у Відні 25 лютого 2014 р. [22].

У звіті Секретаріату ЕнС щодо виконання Договірними Сторонами своїх зобов'язань [23] згадується проект закону про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів. Відзначено, що, якщо він буде схвалений, він має посилити роль Держенергоефективності у моніторингу програм та заходів з енергоефективності, поширити державне фінансування на енергосервісні компанії та запровадити інші інноваційні механізми, а також штрафні санкції за невиконання вимог. Згадується про наявність проекту закону про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель, а також про роботу над розробкою відповідних стандартів у будівельній галузі та керівництвом щодо енергетичної паспортизації будівель.

Відзначено прийняття рамкового технічного регламенту щодо енергетичного маркування енергоспоживчої продукції та двох регламентів щодо окремих видів продукції на виконання Директиви 2010/30/EU. Однак, у висновках третьої Наради Координаційної Групи з Енергетичної Ефективності сказано, що Україна здійснила імплементацію рамкової Директиви лише частково [21].

Секретаріат поінформований про роботу Держенергоефективності над іншими технічними регламентами, зокрема, щодо маркування телевізорів, кондиціонерів та ламп, а також про деякі ініціативи цього відомства, спрямовані на підвищення обізнаності суспільства щодо питань енергоефективності [23].

Зазначивши наявність законопроектів, які мають імплементувати Директиви 2010/31/EU та 2006/32/ЕС, а також проекту НПДЕ, звіт Секретаріату констатує, що не маючи затверджених документів Україна не відповідає вимогам зазначених директив [23].

3.9 Підсумок стану імплементації директив з енергоефективності

Статус імплементації Європейських директив з енергоефективності та відповідність ним українських законодавчих актів та їх проектів підсумовано у таблиці нижче.

Таблиця 1. Статус імплементації директив з енергоефективності Україною.

Директива	Стан імплементації	Відповідний законодавчий акт України, проект або інший документ
Директива 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс	Не імплементована, наявні проекти, що частково реалізують положення Директиви	Проект закону «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів» Проект закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг» Проекти Закону «Про енергетичний аудит» Проект Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року
Директива 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів	Частково імплементована (затверджено рамкову директиву 2010/30/EU та 2 технічних регламенти; наявні 3 проекти регламентів, залишається розробити ще 4 регламенти	Технічний регламент енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів; Технічний регламент енергетичного маркування побутових електричних холодильників; Технічний регламент енергетичного маркування побутових пральних машин; Проект Технічного регламенту енергетичного маркування телевізорів; Проект Технічного регламенту енергетичного маркування побутових повітряних кондиціонерів; Проект Технічного регламенту енергетичного маркування побутових електричних ламп та світильників.
Директива 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель	Не імплементована, наявний законопроект, що частково реалізує положення Директиви	Проект закону «Про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель»

3.10 Міжнародна підтримка імплементації Директив ЄС з енергоефективності.

Для реалізації положень Директив з енергоефективності та удосконалення законодавства у цій сфері Україна отримала значну міжнародну технічну підтримку. Так, було реалізовано проект Twinning «Удосконалення нормативно-правової бази у сфері енергоефективності та її наближення до вимог законодавства ЄС», який тривав 25 місяців і завершився в грудні 2013 р. У рамках проекту здійснювався обмін досвідом та підтримка Держенергоефективності провідними європейськими експертами, зокрема з Німеччини та Франції. Серед іншого, надавалася підтримка розробки Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року, впровадження вимог до енергетичних характеристик будівель, впровадження в Україні систем енергоаудиту та енергоменеджменту, зроблено перегляд проекту Закону України «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів». У 2014 році продовжується реалізація проекту додаткової технічної допомоги «Розбудова спроможності Держенергоефективності України» [39, 40]. Також українські спеціалісти беруть участь у різних міжнародних заходах з питань політики у галузі енергоефективності, відбувається обмін досвідом. Тож, українські службовці мають необхідне забезпечення та підтримку імплементації Директив з енергоефективності.

Крім того, як видно з відповідей на наші запити до Держенергоефективності, Мінрегіонбуду та Мінекономрозвитку, спеціалісти цих органів державної влади знають про необхідність імплементації Директив ЄС щодо енергоефективності та добре розуміють їх вимоги у своїй галузі.

Таким чином, отримавши значну міжнародну технічну підтримку, було підготовлено ряд планів, проектів законодавчих та регуляторних актів, деякі з яких були подані на погодження Уряду, розгляд Верховної Ради або її комітетів. В той час як деякі проекти документів потребують доробки, інші могли б бути прийняті та вже виконуватися, зменшуючи споживання енергоресурсів. Однак, досі переважна більшість з цих документів не були схвалені, і вимоги Директив з енергоефективності залишаються не імplementовані Україною. Тож, імовірно, проблема полягає не в відсутності спроможності рядових держслужбовців розробити необхідні документи, що потрібні для приведення норм українського законодавства у відповідність до директив, а в нестачі політичної волі, щоб поставити підвищення енергоефективності реальним пріоритетом.

4. Вплив на обсяги викидів парникових газів у разі імплементації директив Україною.

Однією з цілей цього дослідження є орієнтовна оцінка скорочення викидів парникових газів в результаті реалізації положень директив з енергоефективності. Як відомо, найбільш поширеним парниковим газом (ПГ) антропогенного походження є вуглекислий газ (CO₂), основним джерелом якого є спалювання викопного палива (наприклад, вугілля, природного газу, нафти або їх похідних) з метою виробництва енергії. Тому підвищення ефективності використання енергії та відповідне скорочення її споживання призводить до зменшення викидів парникових газів.

Для оцінки обсягу скорочення викидів ПГ ключовими вихідними даними є обсяги зменшення споживання енергії. Директива 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс передбачає встановлення загальної мети збереження енергії на 9% на дев'ятий рік її застосування порівняно з середнім споживанням енергії протягом 5-річного періоду до імплементації Директиви, за який наявні статистичні дані. Заходи з підвищення енергоефективності, спрямовані на досягнення загальної мети та наведені у додатку III до Директиви 2006/32/ЕС, включають, серед іншого, покращення енергоефективності будівель та запровадження схем енергетичного маркування продукції. Реалізація цих двох напрямків заходів передбачена директивами 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель та 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів. Таким чином, для кількісної оцінки обсягів зменшення споживання енергії, досягнутого в результаті реалізації трьох директив з енергоефективності, та розрахунку відповідного скорочення викидів ПГ, є сенс прийняти загальну мету енергозбереження у розмірі 9%, визначену Директивою 2006/32/ЕС, оскільки вона вже включає заходи, передбачені директивами 2010/31/EU та 2010/30/EU.

Проект Національного плану дій з енергоефективності України реалізує положення Директиви 2006/32/ЕС у частині конкретизації секторів економіки та заходів для зменшення кінцевого споживання енергії. Тому для оцінки скорочення викидів ПГ у цьому дослідженні ми приймаємо за основу підходи, сектори та заходи, включені до НПД ЕЕ. Зокрема, проект НПД ЕЕ передбачає заходи з підвищення енергоефективності та досягнення енергозбереження в наступних чотирьох секторах економіки: житлові будинки, громадські та комерційні будівлі, промисловість та транспорт [33]. При цьому передбачається рівномірне енергозбереження на 9% в усіх секторах та окремих галузях порівняно з їх середнім споживанням енергії протягом 2005-2009 років. Зрозуміло, що потенціал та вартість енергозбереження у кожному секторі та галузі є дуже різними, тому на практиці рівномірне зменшення споживання енергії на 9% в усіх секторах та галузях, що підпадають під дію Директиви, навряд чи буде досягнуто. Разом з цим, перерозподіл енергозбереження відповідно до потенціалу окремих секторів та галузей з урахуванням вартості відповідних заходів із досягненням загальної мети енергозбереження у 9% в цілому на рівні держави потребував би проведення спеціальних досліджень, що включають моделювання з урахуванням майбутнього економічного розвитку держави та багатьох інших факторів. Імовірно, через складність та обмежену достовірність таких прогнозів проект НПД ЕЕ не передбачає диференціації встановленої мети енергозбереження за секторами та галузями. Разом з цим, проект отримав схвальну попередню оцінку від Секретаріату ЕнС і наразі становить єдину наявну узагальнену основу дій у відповідності до директив з енергоефективності. Тому для цілі оцінки очікуваного скорочення викидів ПГ у цьому дослідженні прийнято показник зменшення споживання енергії на 9% у всіх секторах та галузях, як визначено у НПД ЕЕ на виконання директив з енергоефективності.

Загальнодержавна мета зі зменшення кінцевого споживання енергії у розмірі 9%, згідно проекту НПД ЕЕ, повинна бути досягнута до 2020 року. Тому очікуваний рівень викидів ПГ, який буде досягнуто в результаті реалізації заходів, передбачених директивами ЄС з енергоефективності, розраховується у цьому дослідженні так само на 2020 рік.

4.1 Сектори, включені до розрахунку скорочення викидів

Проект НПД ЕЕ визначає сфери економічної діяльності та заходи, які планується впровадити для досягнення загальної мети енергозбереження. Відповідно, розрахунок скорочення викидів ПГ необхідно проводити саме для секторів, до яких планується застосування політики та заходів, передбачених НПД ЕЕ та відповідають положенням директив з енергоефективності.

Україна як сторона Рамкової конвенції ООН щодо зміни клімату (РКЗК ООН) та Кіотського протоколу до неї щорічно здійснює та подає до Секретаріату ООН розрахунок загальнодержавних викидів ПГ – Національний кадастр антропогенних викидів з джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні [41]. Розрахунок здійснюється на основі методик, розроблених Міжурядовою групою експертів зі зміни клімату (МГЕЗК, англ. - IPCC) та затверджених Сторонами РКЗК ООН [48]. Оцінка скорочення викидів ПГ внаслідок впровадження директив ЄС з енергоефективності в рамках цього дослідження проводилася, де можливо, на основі Національного кадастру викидів ПГ України та методик МГЕЗК. Для цього використовувалося подання Національного кадастру України 2013 року, яке станом на квітень 2014 р. було останнім прийнятим та врахованим Секретаріатом поданням. Цей кадастр включає розрахунки викидів України з 1990 по 2011 роки, що відповідає потребам цього дослідження.

Розподіл на сектори у національному кадастрі дещо відрізняється від сфер економічної діяльності, включених до проекту НПД ЕЕ, оскільки перший фокусується на джерелах викидів (зокрема, сектори, у яких відбуваються процеси спалювання первинних енергоносіїв), а другий – на кінцевому споживанні енергії. Тому для цього дослідження ми визначили відповідність секторів НПД ЕЕ (кінцевого споживання енергії) та пов'язаних з ними джерел викидів ПГ Національного кадастру, що відображено у наступній таблиці.

Таблиця 2. Відповідність секторів Національного кадастру викидів ПГ сферам економічної діяльності НПД ЕЕ.

Сфера економічної діяльності, в якій реалізуються заходи НПД ЕЕ	Що саме включено в НПД ЕЕ	Пов'язані категорії джерел викидів ПГ у Національному кадастрі
Населення: житлові будинки	теплова енергія індивідуальних систем опалення (напр. будинки котеджного типу)	1.А.4 Інші сектори: а. Комерційний / Громадський б. Житловий
	теплова енергія централізованого постачання	включено разом з іншими в 1.А.1. Енергетика:
Сфера послуг: громадські та комерційні будівлі	електроенергія	а. Виробництва електроенергії та тепла станціями загального користування
Промисловість	гірничо-металургійний комплекс	1.А.2 Промисловість та будівництво: а. Чорна металургія б. Кольорова металургія
	хімічний комплекс	с. Хімічна промисловість
	машинобудівний комплекс	включено разом з іншими в f. Інше
Транспорт	автотранспорт	1.А.3 Транспорт: б. Дорожній транспорт
	залізничний транспорт	с. Залізничний транспорт
	морський та річковий транспорт	d. Морський та річковий транспорт

Як видно з таблиці, деякі сфери дії НПД ЕЕ неможливо виокремити з Національного кадастру, оскільки їх викиди розраховуються разом з іншими видами діяльності. До таких належать викиди, пов'язані з використаннями електроенергії та теплової енергії централізованого теплопостачання у житлових, громадських та комерційних будівлях. Оскільки кінцеве споживання цих видів енергії в будівлях безпосередньо стосується виконання директив з енергоефективності, розрахунк скорочення викидів для цих видів діяльності у цьому дослідженні здійснюється окремо, не базуючись на даних Національного кадастру.

Також, в Національному кадастрі не розраховуються окремо викиди від машинобудівного комплексу, який включено до «інших» галузей промисловості. Натомість, кадастр включає галузі промисловості, які детально не описані в НПД ЕЕ, але, імовірно, підпадатимуть під дію політики підвищення енергоефективності, пов'язаній з виконанням Директиви 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс. До таких галузей належать целюлозно-паперова, харчова та інші види промисловості. Тому для оцінки скорочення викидів ПГ у цьому дослідженні ми враховуємо усі галузі промисловості, які включено у Національному кадастрі.

Використання електроенергії в промисловості та транспорті також неможливо окремо виділити з розрахунків національного кадастру. Тому скорочення викидів внаслідок зменшення споживання електроенергії у цьому дослідженні розраховується окремо.

Таким чином, розрахунки викидів ПГ з Національного кадастру використовувалися виключно для оцінки скорочення викидів від зменшення використання первинної енергії (безпосереднього спалювання палива для енергетичних потреб), а ефект від зменшення споживання електричної та теплової енергії централізованого теплопостачання розраховувався окремо.

4.2 Безпосереднє використання палива для енергетичних потреб

27

Для визначення обсягів скорочення викидів в першу чергу потрібно визначити вихідний рівень викидів ПГ. Відповідно до положень Директиви 2006/32/ЕС, проект НПД ЕЕ встановлює базовий рівень споживання енергії як середній показник за період 2005-2009 років. Таким чином, базовий рівень викидів ПГ у цьому дослідженні так само визначається на основі середніх показників з Національного кадастру викидів ПГ за період 2005-2009 років.

Для цього використовувалися дані щодо споживання кожного виду палива (activity data), виражені у кількості енергії (тДж), а також відповідні підсумкові коефіцієнти викидів (implied emission factors) для вуглекислого газу (CO_2), метану (CH_4) та закису азоту (N_2O) по кожному виду палива та діяльності. Було проаналізовано, що підсумкові коефіцієнти викидів переважно не зазнають суттєвих змін по роках, для чого були розраховані коефіцієнти варіації по кожному з них. Тому для приблизної оцінки скорочення викидів ПГ у цьому дослідженні можна використовувати середні показники підсумкових коефіцієнтів викидів за період 2005-2009 років.

Базовий рівень викидів ПГ розраховано для кожного виду діяльності шляхом помноження середнього споживання видів палива на середні підсумкові коефіцієнти викидів. Для визначення рівня викидів ПГ, який очікується досягти в 2020 р. в результаті реалізації заходів, передбачених НПД ЕЕ на основі директив ЄС з енергоефективності, було розраховано очікуване споживання енергоресурсів, зменшене на 9% порівняно з базовими середніми показниками, для кожного виду діяльності та палива. Очікувані викиди ПГ були розраховані як добуток зменшеного споживання палива та середніх підсумкових коефіцієнтів викидів. Відповідно, скорочення викидів ПГ було визначено як різниця між базовим та очікуваним рівнем викидів у 2020 році. Викиди усіх парникових газів були перераховані в еквівалент CO_2 згідно наступних коефіцієнтів, визначених МГЕЗК та затвердженими Сторонами РКЗК ООН: для метану – 21, для закису азоту – 310. Результати розрахунків представлені у таблиці нижче.

Таблиця 3. Викиди ПГ внаслідок безпосереднього використання палива для енергетичних потреб у секторах дії НПД ЕЕ та їх очікуване скорочення у 2020 р.

Сектор	Базовий рівень викидів (2005-2009), тCO ₂ е	Очікуваний рівень викидів (2020), тCO ₂ е	Скорочення викидів, тCO ₂ е
Промисловість та будівництво (всього)	73 180 616	66 594 360	6 586 255
Чорна металургія	45 718 594	41 603 920	4 114 673
Кольорова металургія	1 723 987	1 568 828	155 159
Хімічна промисловість	8 594 266	7 820 783	773 484
Целюлозно-паперова промисловість та поліграфія	480 357	437 125	43 232
Харчова промисловість	4 415 393	4 018 007	397 385
Інші галузі промисловості та будівництво	12 248 019	11 145 697	1 102 322
Транспорт (всього)	31 626 592	28 780 199	2 846 393
Дорожній транспорт	30 691 676	27 929 425	2 762 251
Залізничний транспорт	698 927	636 024	62 903
Морський та річковий транспорт	235 989	214 750	21 239
Інше (комунально-побутові потреби)	46 745 615	42 538 510	4 207 105
Комерційний та громадський сектор	4 979 639	4 531 472	448 168
Житловий сектор (котеджні будинки)	41 765 976	38 007 038	3 758 938
ВСЬОГО	151 552 824	137 913 070	13 639 754

4.3 Використання електроенергії

Як зазначено вище, оцінка викидів від виробництва електроенергії у Національному кадастрі викидів ПГ не може бути використана для розрахунку викидів ПГ в результаті зменшення кінцевого споживання енергії у секторах, визначених директивами ЄС та проектом НПД ЕЕ, через те, що дані представлені вкупі з викидами від виробництва теплової енергії. Тому для розрахунку скорочення викидів ПГ необхідно інший підхід, такий як розрахунок на основі питомих викидів ПГ на одиницю електроенергії в мережі України.

Існує декілька розрахованих коефіцієнтів викидів для мережі України, серед яких є оцінка Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) [46], коефіцієнти, розроблені компанією Глобал Карбон для проектів Спільного впровадження (СВ) в рамках Кіотського протоколу [42], а також методика та щорічні коефіцієнти для проектів СВ, схвалені Державним агентством екологічних інвестицій [56-60].

Коефіцієнти, запропоновані МЕА, протягом 2005-2009 рр. змінюються від 0,397 до 0,430 т CO₂/мВт·год (середній показник 0,422). Коефіцієнти МЕА враховують усі джерела електроенергії в Україні, включаючи теплові електростанції (ТЕС) та теплоелектроцентралі (ТЕЦ), де відбувається спалювання викопного палива, та відновлювані джерела енергії і атомні електростанції (АЕС), де

викиди ПГ практично відсутні. Однак, відносно невелике зменшення споживання електроенергії на практиці зазвичай не впливає на обсяги її вироблення потужностями, які працюють у базовому режимі (зокрема, АЕС, що виробляють майже половину електроенергії в державі). Тому застосування коефіцієнтів МЕА було б не зовсім коректним для розрахунку скорочення викидів в результаті відносно невеликого зменшення її споживання.

Коефіцієнти, запропоновані компанією Глобал Карбон, були розроблені для розрахунку скорочення викидів в проектах СВ, які передбачають зменшення споживання електроенергії внаслідок покращення енергоефективності або збільшення її виробництва (наприклад, з відновлюваних джерел енергії). Ці коефіцієнти включають електроенергію від ТЕЦ, ТЕС та гідроелектростанцій, але виключають АЕС. Крім того, враховані втрати електроенергії під час її передачі, через що коефіцієнти для проектів зі скорочення споживання та збільшення вироблення електроенергії є різними: 0,896 та 0,807 т CO₂/мВт·год відповідно. Для забезпечення консервативності підходу, коефіцієнти не враховують скорочення викидів метану та закису азоту, які є незначними порівняно з викидами CO₂. Розрахунок цих коефіцієнтів був перевірений незалежною аудиторською компанією TÜV SÜD Industrie Service GmbH.

Подібною до цього підходу є методика, розроблена та схвалена Державним агентством екологічних інвестицій України для використання проектами СВ, та коефіцієнти викидів, що наводяться для 2008-2011 років. Методика розрізняє не тільки між виробленням та зменшенням споживання електроенергії, а і між класами споживачів, а також передбачає окремий коефіцієнт для втрат при передачі електроенергії. Загалом, ці коефіцієнти є вищими, ніж коефіцієнти, розроблені компанією Глобал Карбон, та знаходяться в межах 1,05 – 1,24 т CO₂/мВт·год. Зважаючи на відсутність єдиного узагальненого коефіцієнту для різних категорій споживачів, а також відсутність коефіцієнтів для 2005-2007 років, використання показників, розроблених Державним агентством екологічних інвестицій, є проблематичним для цілей даного дослідження.

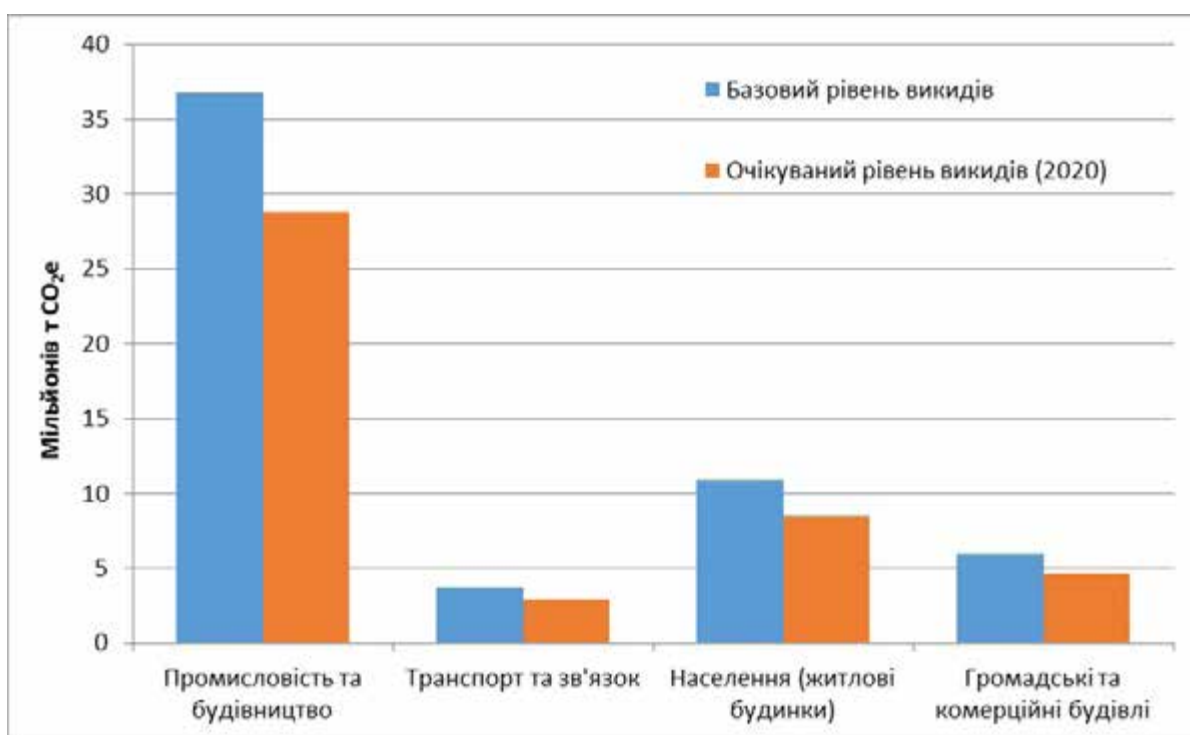
Таким чином, на наш погляд, коефіцієнт 0,896 т CO₂/мВт·год, розроблений компанією Глобал Карбон для розрахунку ефекту від зменшення споживання електроенергії, найбільше відповідає задачі загальної оцінки скорочення викидів ПГ у цьому дослідженні і використовується у розрахунках.

Для розрахунку скорочення викидів були використані статистичні дані Електробалансу України [44], а саме споживання електроенергії населенням, промисловістю та будівництвом, підприємствами транспорту та зв'язку, підприємствами та організаціями інших видів діяльності (що включає громадські та комерційні будівлі). Були розраховані середні показники за 2005-2009 рр. (базові роки НПД ЕЕ), а також визначено середню частку кожного сектору у загальному споживанні. Очікуване зменшення споживання електроенергії було розраховано як добуток середнього споживання кожного сектору та планового енергозбереження на 9%, як визначено у проекті НПД ЕЕ. Скорочення викидів, що має бути отримане в результаті цього, розраховано шляхом помноження очікуваного енергозбереження та обраного коефіцієнту викидів CO₂ для мережі України. Результати розрахунків представлені у наступній таблиці.

Таблиця 4. Очікуване зменшення споживання електроенергії та скорочення викидів CO₂.

Сфери економічної діяльності, в яких заплановані заходи НПД ЕЕ	Зменшення споживання електроенергії, мВт·год	Скорочення викидів, тCO ₂
Промисловість та будівництво	8,896,840	7,971,568
Транспорт та зв'язок	894,953	801,878
Населення (житлові будинки)	2,640,353	2,365,757
Громадські та комерційні будівлі	1,426,365	1,278,023
Всього	13,858,511	12,417,226

Для порівняння з поточними викидами та оцінки рівня викидів вуглекислого газу у 2020 р., пов'язаних зі споживанням електроенергії у визначених секторах, була зроблена приблизна оцінка на основі середньої частки споживання ними електроенергії. Для цього від загальних викидів CO₂ від виробництва електроенергії та тепла, що визначені в Національному кадастрі, були відраховані викиди від котелень (що визначені у підрозділі нижче), та помножені на відповідну частку споживання електроенергії кожним сектором. Такий підхід є дуже грубим, тому він непридатний для оцінки скорочення викидів (що розраховані за вищеописаним методом), а служить тільки для визначення орієнтовного розміру вихідних та кінцевих викидів, пов'язаних з цими секторами.

Рис. 1. Скорочення викидів CO₂ в результаті впровадження заходів з підвищення ефективності кінцевого використання електроенергії.

4.4 Використання тепла від централізованого опалення.

Викиди ПГ від централізованого опалення пов'язані зі спаленням викопного палива в котельнях, тепло від яких передається до споживачів через теплоносії. Для цілей цього дослідження ми виходимо з припущення, що зменшення споживання тепла споживачами призводить до пропорційного зменшення використання енергоносіїв у котельні та відповідному скороченню викидів. У централізованому опаленні, крім котелень, також може використовуватися теплова енергія від ТЕЦ. Однак, викиди від ТЕЦ вже враховані у попередньому підрозділі, що стосується виробництва електроенергії. Також, тут не враховується теплова енергія, яка виробляється винятково на виробничо-технологічні потреби підприємств та організацій, що включено у використання палива у промисловості. Викиди ПГ від безпосереднього використання палива індивідуальними системами опалення (наприклад, у будинках котеджного типу) також враховано у відповідному підрозділі вище. Таким чином, у цьому підрозділі враховуються тільки викиди ПГ від котелень, які постачають тепло та гарячу воду в першу чергу населенню та на комунально-побутові потреби (у громадські і комерційні будівлі), а також частково на виробничо-технологічні потреби підприємств та організацій.

Згідно з експертною інформацією [47], котельні, що постачають теплову енергію населенню, у переважній більшості використовують в якості палива природний газ (98,0%), а інші види палива представлені в незначній кількості: вугілля та інше тверде паливо- 1,3%, мазут- 0.3%, інше- 0.4% (дані за 2009 рік). Тому для оцінки скорочення викидів ми приймаємо, що уся теплова енергія, що виробляється котельнями, отримується за рахунок використання природного газу, оскільки частка інших видів палива є незначною, а їх врахування не призведе до значного підвищення точності розрахунків. Суттєвих структурних змін у використанні видів палива за останні роки не було, і для цілей цього дослідження ми приймаємо припущення, що приблизно така структура споживання збережеться до 2020 року (очікуючи, що масового переобладнання котельень на вугілля не відбуватиметься).

Розрахунок проводився тільки для основного ПГ, що утворюється внаслідок спалювання природного газу – CO₂. Для розрахунку використовувалися статистичні дані щодо відпуску теплової енергії населенню, на комунально-побутові та виробничі потреби опалювальними котельнями у міських поселеннях та сільській місцевості [45], а також щодо питомих витрат палива на вироблення теплової енергії котельнями [43]. Були розраховані середні показники за період 2009-2013 років (оскільки дані за період 2005-2009 на офіційному веб-сайті Держкомстату відсутні).

Розрахунок викидів CO₂ здійснювався наступним чином:

$$EBL = H \cdot SC \cdot F_{tce} \cdot 10^{-6} \cdot CEF \cdot k_{ox} \cdot 44/12 \text{ (формула 1)}$$

Де:

EBL- вихідні (базові) викиди, т CO₂

H- відпуск теплової енергії, Гкал

SC- питомі витрати палива, кг умовного палива/Гкал

F_{tce} - коефіцієнт перерахунку умовного палива у МДж: 29,308 МДж / кг у.п.

CEF – стандартний коефіцієнт викидів вуглецю для природного газу згідно МГЕЗК [48]: 15.3 т вуглецю/ТДж

k_{ox} - стандартний коефіцієнт окислення природного газу згідно МГЕЗК [48]: 0,995

44/12 – коефіцієнт перерахунку у CO₂

Скорочення викидів розраховувалося наступним чином:

$$ERED = EBL \cdot FR/100 \text{ (формула 2)}$$

Де:

ERED- скорочення викидів, т CO₂

EBL- вихідні (базові) викиди, т CO₂

FR - коефіцієнт скорочення викидів (%)

Як і для попередніх секторів, скорочення викидів були розраховані виходячи з мети досягнення планового енергозбереження на 9% до 2020 р., яка встановлена у НПД ЕЕ. Однак, наявні дослідження вказують на те, що кінцеве споживання теплової енергії в житловому секторі можна зменшити в цей період значно більше. Тому для житлового сектору були розраховані ще 2 варіанти можливого скорочення викидів згідно наступних даних.

Так, згідно дослідження Світового банку [51], річне енергоспоживання типового домогосподарства в Україні у середньому складає близько 250-275 кВт•год/м², що у 2-2,5 більше, ніж у Західній Європі, де цей показник становить приблизно 120 кВт•год/м². ЄС ставить за мету скоротити середнє енергоспоживання типового домогосподарства до 60 кВт•год/м² до 2020 р., а для України за цей період, на думку авторів, цілком реалістичним було б досягти поточного рівня енергоспоживання ЄС, з подальшим його зниженням до 60 кВт•год/м² до 2030 р. Згідно дослідження, досягнення цієї мети можна забезпечити шляхом вжиття таких заходів, як запровадження будівельних кодексів та стандартів енергоефективності, надання гарантій за кредитами або звільнення від оподаткування інвестицій в енергоефективність житлових будинків. Тобто, рекомендується використання саме інструментів, передбачених директивами 2010/31/EU про

енергетичні характеристики будівель та 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії.

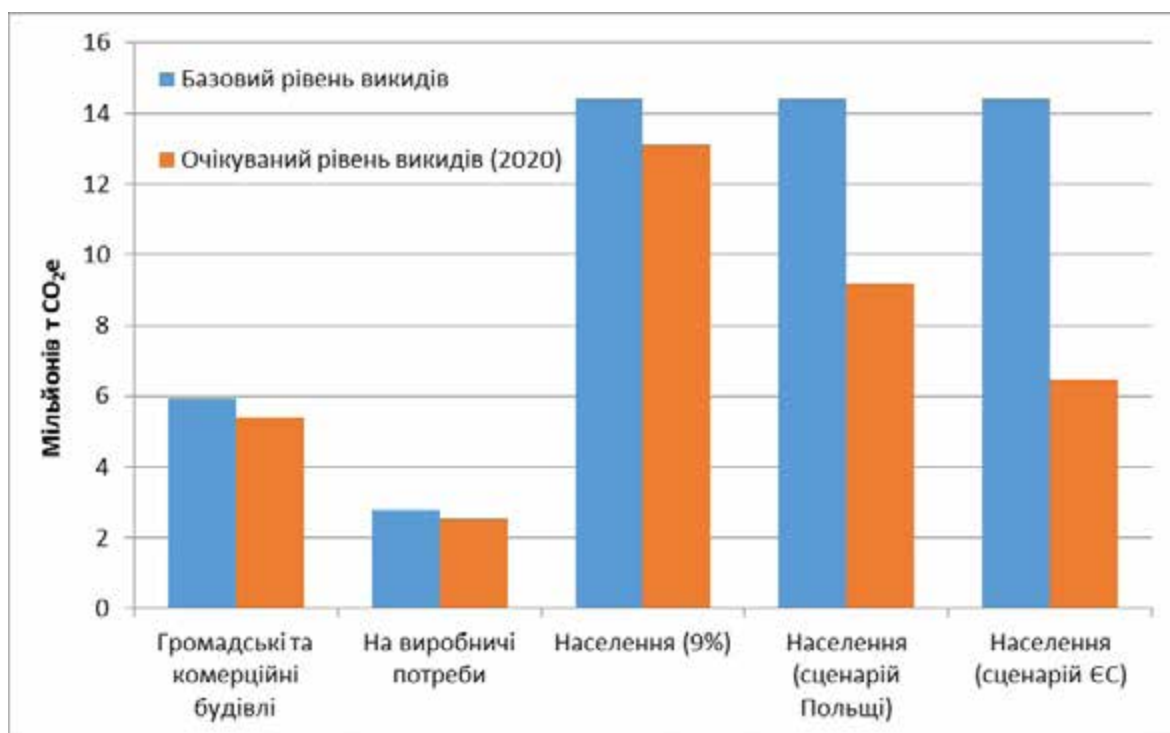
Крім того, досвід сусідніх країн, які успадкували подібну інфраструктуру та мають подібний до північної України клімат, доводить, що скорочення споживання теплової енергії у відносно короткі терміни є можливим. Так, середнє річне енергоспоживання у Польщі за останні роки становить близько $170 \text{ кВт} \cdot \text{год} / \text{м}^2$ [53, 54, 55], що все ж є одним з найвищих показників в ЄС (вищі показники тільки в Естонії, Латвії та Фінляндії). Це було досягнуто, серед іншого, завдяки застосуванню політик, передбачених директивами ЄС з енергоефективності. Тож, можна очікувати, що у разі ефективного запровадження подібних підходів в Україні можна досягти принаймні таких самих показників до 2020 р.

Тому розрахунки можливого скорочення викидів внаслідок підвищення ефективності кінцевого використання та зменшення споживання теплової енергії населенням у цьому дослідженні ми здійснили для таких можливих варіантів (сценаріїв):

- 1) Досягнення національної мети з енергоефективності згідно НПД ЕЕ;
- 2) Досягнення показників питомого енергоспоживання домогосподарствами Польщі;
- 3) Досягнення поточного рівня енергоспоживання в ЄС, що запропоновано Світовим банком.

Оцінка зменшення споживання тепла у двох останніх варіантах була розрахована як співвідношення показників Польщі та ЄС (відповідно) до поточних середніх питомих річних витрат на опалення житлових будинків в Україні. У проекті НПД ЕЕ наводиться середнє значення по Україні $267 \text{ кВт} \cdot \text{год} / \text{м}^2$ [33], яке і використовується у цьому дослідженні. Це значення знаходиться у відповідності з середніми питомими витратами на опалення в Україні, наведеними в інших джерелах [49, 50, 51, 52]. Таким чином, щоб привести питоме енергоспоживання в Україні до рівня Польщі та ЄС, потрібно скоротити його відповідно на 36 та 55 відсотків.

Результати розрахунків викидів вуглекислого газу наведено на графіку нижче:

Рис. 2. Скорочення викидів CO₂ в результаті впровадження заходів з підвищення ефективності кінцевого використання енергії централізованого теплопостачання.

Як видно з графіка, найбільший потенціал скорочення викидів є в житловому секторі. Навіть у найбільш консервативному варіанті НПД ЕЕ зменшення споживання тепла на 9% призведе до скорочення викидів на 1,3 млн. т CO₂. У варіантах досягнення питомих річних витрат на опалення на рівні Польщі та ЄС викиди будуть зменшені на 6,5 та 9,2 млн. т CO₂ відповідно. Загальні викиди від спалювання природного газу у котельнях при зменшенні кінцевого споживання можна скоротити мінімум на 2,1 млн т. CO₂ у варіанті виконання НПД ЕЕ, або до 8,7 млн. т у варіанті досягнення показників ЄС у житловому секторі.

4.5 Підсумкова оцінка очікуваного скорочення викидів ПГ

Для оцінки загального скорочення викидів, що очікується в результаті впровадження заходів з підвищення ефективності кінцевого використання енергії, передбачених директивами ЄС та проектом НПД ЕЕ, було підсумовано скорочення викидів від зменшення безпосереднього використання енергетичного палива, електроенергії та теплової енергії централізованого теплопостачання, а також відповідні базові та очікувані викиди у 2020 р. за секторами.

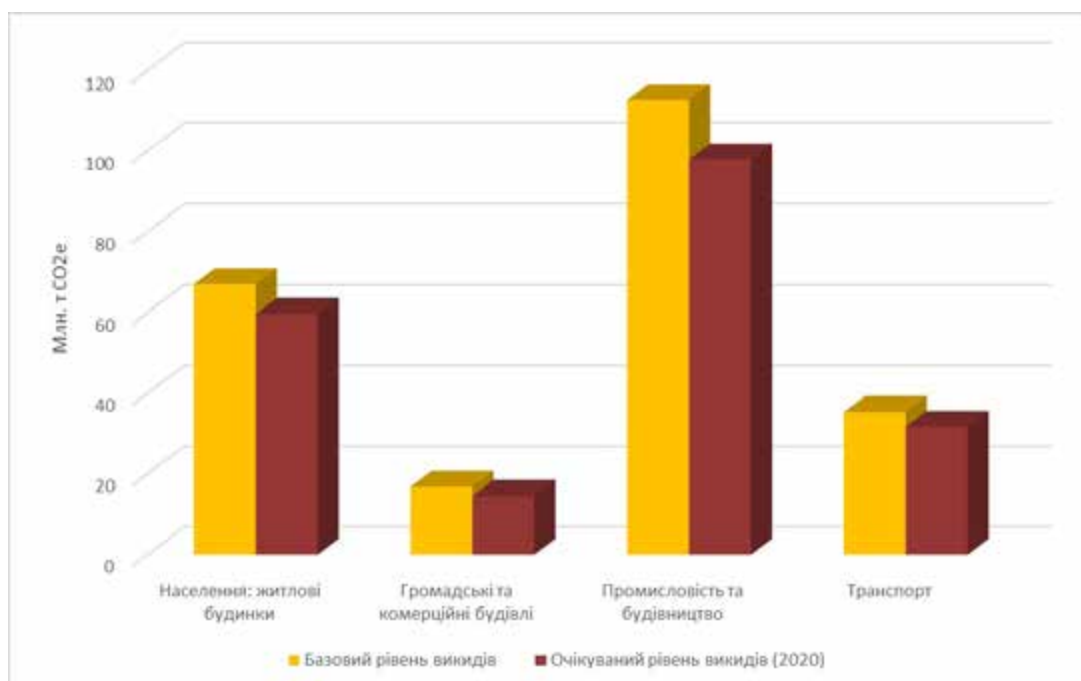

Рис. 3. Загальне очікуване скорочення викидів ПГ в результаті впровадження заходів з підвищення енергоефективності.

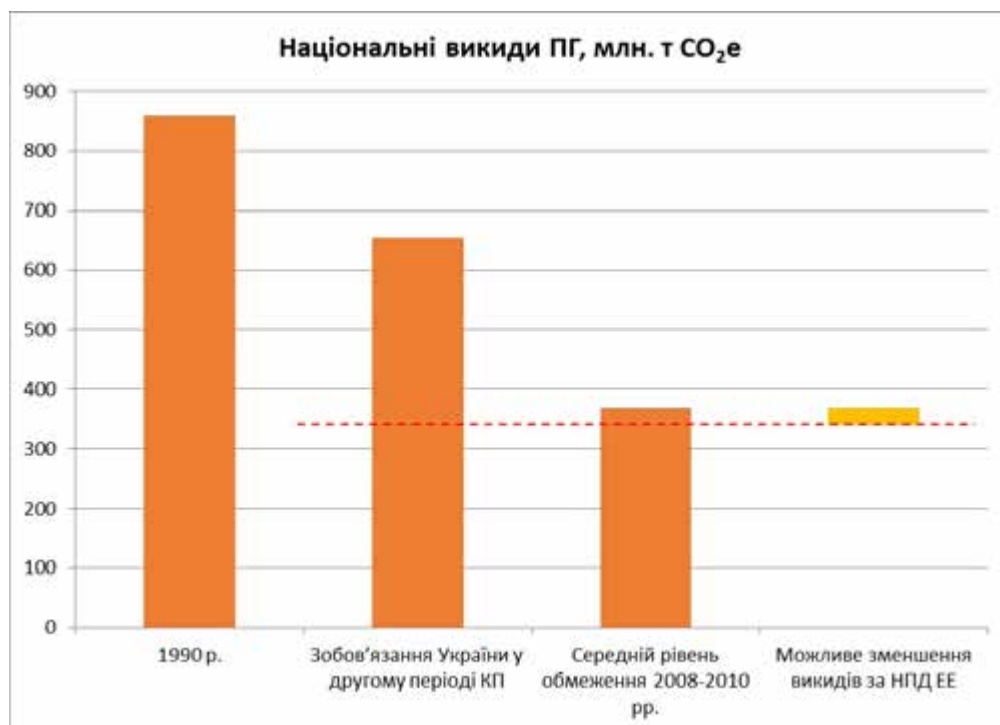
Рис. 4. Розподіл скорочення викидів за секторами, млн. т CO₂e.

Більше половини очікуваного скорочення викидів може бути досягнуто в промисловому секторі, враховуючи, що й базові викиди тут є найвищими серед включених секторів. Значний потенціал скорочення викидів є у житловому секторі, де викиди ПГ може бути скорочено принаймні на 7,4 млн. т CO₂e при запланованому зменшенні кінцевого споживання усіх видів енергії на 9%, а при зменшенні витрат на опалення до рівня ЄС скорочення може сягнути 14,1 млн. т CO₂e, що майже дорівнюватиме показникам, очікуваним від усієї промисловості. У більш консервативному варіанті досягнення середніх питомих витрат на опалення Польщі загальні скорочення викидів у житловому секторі можуть бути близько 11,4 млн. т CO₂e. Дещо менші скорочення викидів очікуються в громадських та комерційних будівлях та у секторі транспорту, де й вихідні викиди є меншими.

Загальне скорочення викидів ПГ при зменшенні кінцевого споживання енергії на 9% становитиме приблизно 28,1 млн. т CO₂e, а у випадку більш ефективних заходів у житловому секторі, про що зазначено вище, до 34,7 млн. т CO₂e. Частка секторів, включених у сферу безпосередньої дії директив ЄС з енергоефективності, у загальнонаціональних викидах ПГ в базових роках (2005-2009) становила в середньому 60%. Очікуване скорочення викидів у цих секторах (за сценарієм НПД ЕЕ) на фоні загальних базових викидів становитиме близько 7,4%.

Якщо взяти до уваги зобов'язання України в рамках другого періоду Кіотського протоколу, які були внесені Дохійськими поправками до нього (ще не ратифіковані Україною), таке скорочення викидів за рахунок реалізації положень директив ЄС з енергоефективності допомогло б Україні виконати свої зобов'язання. Як відомо, Дохійські поправки передбачають анулювання квот на викиди (Одиниць встановленої кількості – ОВК), які перевищують середній рівень викидів країни за період 2008-2010 років. Таким чином, у випадку кумулятивного перевищення рівня викидів 2008-2010 років протягом другого періоду Кіотського протоколу (2012-2020), за теперішніми правилами Україна буде змушена докуповувати ОВК у кількості, що відповідає такому перевищенню.

Для наочності на наступному графіку ми представили поточні зобов'язання України у другому періоді Кіотського протоколу, рівень викидів 2008-2010 рр., за яким відбуватиметься анулювання ОВК, та очікуване скорочення викидів в результаті впровадження заходів, передбачених директивами ЄС з енергоефективності та проектом НПД ЕЕ.

Рис. 5. Очікуване скорочення викидів в контексті міжнародних зобов'язань України.

Хоча очікуване скорочення викидів становить відносно невелику частку у національних викидах, воно допомогло б стримати викиди в рамках середнього рівня 2008-2010 років. На нашу думку, за умови відсутності значного росту викидів у інших секторах, імплементація та належна реалізація положень Європейських Директив з енергоефективності дадуть Україні змогу виконати свої зобов'язання у другому періоді Кіотського протоколу без необхідності купівлі ОВК чи інших одиниць в інших країн, а за рахунок заходів всередині країни. Таким чином, директиви ЄС з енергоефективності можуть бути ефективним інструментом для забезпечення виконання Україною своїх зобов'язань у другому періоді Кіотського протоколу.

5. Рекомендації щодо необхідних кроків для забезпечення виконання вимог директив.

Як зазначено у попередніх розділах, Україна значною мірою досі не виконує вимог Директив ЄС з енергоефективності. У цьому розділі наводяться рекомендації щодо пріоритетних кроків з імплементації зазначених директив та їх функціонування. Рекомендації підготовлено як на основі публікацій, досліджень та думок експертів, так і власних спостережень.

Імплементація Директиви 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів та відповіді органів державної влади на наші запити вказують на наявність компетентних спеціалістів для належної реалізації директив з енергоефективності. Імовірно, серед іншого цьому сприяли програми підвищення кваліфікації та обмін досвідом в Європейськими експертами, які здійснювалися в рамках численних проектів надання технічної допомоги українським органам влади.

Однак, складається враження, що найбільшими перешкодами для імплементації є брак політичної волі та бюрократія. Як показано в главі 3, за останні роки було підготовлено ряд законопроектів, що стосуються енергоефективності, однак їх розгляд часто відкладався, деякі були відхилені, відкликані, зняті з обговорення через зміну складу Верховної Ради, залишені без розгляду. Хоча більшість з них потребує суттєвого доопрацювання, робота над ними ведеться досить мляво, і видно, що це не є пріоритетом законотворців. Так само, на рівні Кабінету Міністрів погодження розроблених документів, що стосуються імплементації директив та виконання їх положень, відбувається дуже повільно. Такі документи можуть знаходитися на погодженні місяцями, потім перероблятися, проходити повторні погодження, перепогоджуватися в зв'язку зі зміною Уряду та ін.

Крім того, виглядає, що головною метою імплементації директив з енергоефективності посадовці вбачають виконання зобов'язань перед Енергетичним Співтовариством, а не підвищення енергоефективності. Програми імплементації директив складаються окремо від формування політики та планування заходів з підвищення енергоефективності, на що вказують нещодавні дослідження [63].

За відсутності розуміння необхідності та користі від імплементації директив на вищому рівні керівництва держави, затвердження відповідних документів залишається в планах, а не в пріоритетах посадовців, а розроблені проекти постанов поступово втрачають свою актуальність в лабіринтах бюрократії. Тому найпершою рекомендацією для ефективної імплементації директив з енергоефективності є

► **визнання на найвищому рівні пріоритетності імплементації директив з енергоефективності як дієвих інструментів зменшення енергоспоживання.**

Чіткий сигнал керівництва держави має прискорити розробку, погодження та схвалення законопроектів та інших документів, необхідних для повноцінної імплементації.

Наявний План заходів щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, затверджений постановою КМУ № 733-р 3 серпня 2011 року [14], в частині, що стосується енергоефективності, не був виконаний та наразі є застарілим.

► **Необхідно якомога скоріше оновити план заходів щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, встановити жорсткі, але реалістичні терміни імплементації директив з енергоефективності, та здійснювати нагляд за виконанням та додержанням термінів.**

Як показав аналіз наявних законопроектів у попередніх главах, багато з них містять деякі формулювання та терміни з директив, які лише поверхнево нагадують їх окремі положення, в той час як супровідні записки цих проектів стверджують про імплементацію. Тому,

► **розробка законопроектів повинна здійснюватися безпосередньо на основі відповідних директив з виконанням їх вимог.**

Прикладом належно розробленого документу може бути Технічний регламент енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів, який імплементує Директиву 2010/30/EU. До цього документу додається порівняльна таблиця, у якій чітко зазначені вимоги директиви та відповідні абзаци прийнятого документу, які їх виконують. Тому ми рекомендуємо, щоб

► до проектів законів та постанов, що спрямовані на імplementацію директив з енергоефективності, додавалися порівняльні таблиці, які відображають відповідність положенням відповідних директив.

У тих випадках, де це недоцільно (наприклад, коли закон чи постанова стосується лише окремих положень директив), пояснювальні записки повинні чітко зазначати, які саме вимоги яких директив вони реалізують.

Можливою причиною невідповідності законопроектів положенням директив є процес погодження законопроектів з відповідними органами влади, якщо такий законопроект готується органами виконавчої влади для подальшого внесення на розгляд Верховної Ради від КМУ. В такому випадку, органи виконавчої влади можуть бути не зацікавлені у створенні для себе додаткових зобов'язань, навмисно видаляючи будь-які положення, які передбачають конкретні дії або зміну існуючої практики чи структур. Однак, варто підкреслити, що виконання зобов'язань, що передбачені директивами з енергоефективності, включаючи їх практичне втілення, неможливо без суттєвих змін та зусиль, в т.ч. здійснення відповідної адміністративної роботи. Як варіант можливого рішення цієї проблеми варто розглянути

► підготовку та внесення на розгляд ВР законопроектів з імplementації директив щодо енергоефективності народними депутатами, а не КМУ.

Іще одним недоліком існуючих планів, проектів законів та постанов є нереалістичність деяких положень, заходів та термінів виконання, зокрема, через те, що вони не передбачають джерела їх фінансування. Часто документи побудовані, виходячи з припущення, що фінансування буде наявне і достатнє, не беручи до уваги реалістичність та не передбачаючи дієвих механізмів фінансування. Тому

► заходи з підвищення енергоефективності повинні бути реалістичними та передбачати джерела їх фінансування.

При цьому можуть бути використані механізми, описані у Директиві 2006/32/ЕС (наприклад, створення заохочень для приватних інвестицій, заснування фондів, забезпечення державного фінансування).

Далі ми наводимо рекомендації, що стосуються імplementації відповідних директив з енергоефективності та їх окремих положень.

5.1 Директива 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс

Одним з основних зобов'язань України в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, що стосується енергоефективності, є затвердження Національного плану дій з енергоефективності, розробка якого передбачена Директивою 2006/32/ЕС. На це неодноразово було наголошено Секретаріатом Енергетичного Співтовариства на зустрічах Договірних Сторін, семінарах та у звітах [22, 23], а у випадку подальшого зволікання по відношенню до України може бути розпочата процедура порушень [21]. Хоча наявний проект НПД ЕЕ є далеко не досконалим, як на це вказують експерти [48, 62, 21], він отримав загальну позитивну оцінку Секретаріату Енергетичного Співтовариства [22].

► Термінове доопрацювання та прийняття Національного плану дій з енергоефективності є пріоритетним кроком для України.

Для імplementації Директиви 2006/32/ЕС було розроблено ряд законопроектів, які не повністю відповідають її положенням та які досі не були прийняті.

► Потрібно імplementувати Директиву 2006/32/ЕС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс, розробивши законопроект, який цілеспрямовано відображав би положення цієї Директиви.

Наприклад, може бути доопрацьований проект закону України “Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів” [13]. Термінове прийняття цього закону визнано першочерговим кроком у щорічному звіті Секретаріату Енергетичного Співтовариства за 2013 рік [23]. Також потрібно доопрацювати та прийняти ряд інших законопроектів (див. главу 3), які стосуються окремих положень Директиви.

► **При розробці законопроектів слід враховувати положення нової Директиви ЄС з Енергетичної Ефективності (2012/27/EU), які наведено у рекомендації Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства [64].**

Нова Директива незабаром може стати обов’язковою для Договірних Сторін та замінити Директиву 2006/32/ЄС. Тому є сенс вже зараз брати до уваги вимоги Директиви 2012/27/EU та готуватися до її вступу в силу, аби уникнути необхідності внесення поправок у закони одразу після їх прийняття.

Що стосується окремих положень Директиви 2006/32/ЄС,

► **особливу увагу слід звернути на інструменти фінансування енергозбереження, передбачені Директивою.**

Фінансування реалізації заходів з енергозбереження в Україні є вкрай проблематичним. Це не пов’язано не тільки з браком коштів державного бюджету, а й відсутністю ефективних механізмів залучення інших джерел фінансування. За рекомендаціями Секретаріату Енергетичного Співтовариства фінансування заходів з енергоефективності має відбуватися за горизонтальним принципом з максимальним залученням приватних коштів та коштів місцевих бюджетів [23].

► **Ключову роль у здійсненні заходів з енергоефективності мають відігравати місцеві органи влади [65].**

Доцільним є створення відповідних підрозділів в місцевих органах влади, які відповідали б за енергоефективність та забезпечували б зразкову роль державного сектору. Треба заохочувати муніципалітети приймати активну участь у впровадженні програм з енергоефективності, у тому числі їх участь в флагманській ініціативі ЄС «Угода мерів», а також у здійсненні конкретних інвестиційних проектів [23, 65].

► **Необхідно усунути бар’єри, що перешкоджають фінансуванню заходів з підвищення енергоефективності.**

Наразі одним із головних бар’єрів у державному секторі є загальнодержавна бюджетна політика, а саме – надмірна централізація. Неприйнятним є те, що термін використання бюджетних коштів по цільових проектах обмежений бюджетним роком, в той час коли затвердження проектів часто затягується до кінця року, і на реалізацію проекту залишається лише кілька місяців з несприятливими погодними умовами [65].

► **Потрібно усунути тарифні заохочення для енергопостачальників, які без необхідності збільшують обсяг розподілу або передачі енергії.**

Перший крок в цьому напрямі – це підвищити прозорість тарифної політики. Для цього необхідно у короткі терміни впровадити багаторівневий облік енергоресурсів, від загальнообов’язкового встановлення лічильників до чітких та публічних енергетичних балансів підприємств-постачальників та дистриб’юторів енергії [65].

5.2 Директива 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів

Директива 2010/30/EU вже імплементована Україною. Однак, залишається ще прийняти ряд технічних регламентів, що стосуються конкретних видів енергоспоживчої продукції.

► **Необхідно імплементувати наступні технічні регламенти:**

а. Делегований Регламент Комісії (EU) № 1059/2010 від 28 вересня 2010 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування по-

бутових посудомийних машин.

Термін запровадження: 31 грудня 2012 р.

b. Делегований Регламент Комісії (EU) № 1062/2010 від 28 вересня 2010 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування телевізорів.

Термін запровадження: 31 грудня 2012 р.

c. Делегований Регламент Комісії (EU) № 626/2011 від 4 травня 2011 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування повітряних кондиціонерів.

Термін запровадження: 1 січня 2013 р.

d. Директива Європейської Комісії 96/60/ЄС від 16 вересня 1996 року про імплементацію Директиви Ради 92/75/ЄЕС щодо енергетичного маркування побутових пральних машин, комбінованих із сушильнями.

Термін запровадження: 31 грудня 2011 р.

За останні роки в ЄС були прийняті деякі нові Делеговані Регламенти замість попередніх директив щодо окремих видів продукції. Хоча ці оновлені Делеговані Регламенти поки не є обов'язковими для Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства, їх адаптація та застосування очікується незабаром. Згідно роз'яснення Секретаріату Енергетичного Співтовариства, добровільна імплементація нових регламентів враховуватиметься виконанням зобов'язань з імплементації старих директив щодо відповідних видів продукції [66]. Тому,

► **варто брати за основу наступні нові Делеговані Регламенти, аби уникнути необхідності оновлення технічних регламентів незабаром після їх прийняття:**

e. Делегований Регламент Комісії (EU) № 874/2012 від 12 липня 2012 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування електричних ламп та світильників.

f. Делегований Регламент Комісії (EU) № 392/2012 від 1 березня 2012 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових сушильних машин.

g. Делегований Регламент Комісії (EU) № 65/2014 від 1 жовтня 2013 року, що доповнює Директиву 2010/30/EU Європейського Парламенту та Ради, щодо енергетичного маркування побутових духовок та витяжок.

5.3 Директива 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель

З метою імплементації Директиви 2010/31/EU Мінрегіоном було розроблено закону «Про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель» [26]¹, однак, як зазначено в главі 3.3, цей документ далеко не повністю відображає положення Директиви.

► **Імплементація Директиви 2010/31/EU є одним з пріоритетних завдань для України, визначеним у щорічному звіті Секретаріату Енергетичного Співтовариства за 2013 рік [23], для чого потрібно привести норми існуючого законопроект у відповідність до положень Директиви та прийняти закон.**

На нашу думку, у законопроекті потребують виправлення та доопрацювання наступні положення:

---

¹Незадовго до публікації цього дослідження Мінрегіон опублікував нову версію Проекту Закону України «Про енергетичну ефективність будівель». Незважаючи на ряд покращень, оновлений варіант не повністю відображає вимоги Директиви 2010/31/EU.

1. Хоча законопроект передбачає запровадження енергетичних сертифікатів, паспортів та мінімальних вимог щодо енергетичної ефективності будівель, він не містить вказівок щодо кількісних характеристик таких вказаних документів. Тому майбутні підзаконні акти, які будуть прийняті на виконання закону, можуть повністю нівелювати його значення. Для виправлення цього недоліку пропонуємо внести у законопроект положення про те, що будь-які нормативні та регуляторні акти, що будуть прийняті на його виконання, повинні відповідати вимогам директив 2010/31/EU та 2006/32/EC.

2. Критичною вадою є відсутність вимог проводити перевірки систем опалення та кондиціювання і оприлюднювати результати таких перевірок. Україна має велику перевагу у вигляді відносно збережених систем центрального опалення. Однак, в переважній більшості вони вимагають негайних масштабних капіталовкладень. Виконання вимог Директиви, які стосуються перевірок, зробило б видимою проблему фізичної зношеності систем централізованого теплопостачання.

3. Законопроект містить поняття «паспорт енергетичної ефективності будівлі», яке відсутнє у Директиві. Планується, що паспорт міститиме енергетичні характеристики будівлі під час проектування. Оскільки енергетичні характеристики вимагаються державними стандартами з проектування та енергетичними сертифікатом, то запровадження ще одного документу може виявитися додатковим невиправданим неринковим бар'єром.

4. Чинне національне законодавство уже містить поняття «клас енергоефективності», «енергетичний паспорт» та елементи мінімальних енергетичних вимог, визначення яких дається у ДБН В.2.6-31:2006 «Теплова ізоляція будівель». Необхідно узгодити використання поняття «клас енергоефективності» з цим та іншими нормативно-правовими актами, у тому числі тими, які розробляються у цей момент.

5. У законопроекті відсутні стимули поширення будинків з майже нульовим споживанням енергії. Необхідно внести норму поступового запровадження вимог зі спорудження лише будинків з майже нульовим споживанням енергії.

6. У законопроекті доцільно було б переглянути розподіл функцій між органами влади, залучивши експертний потенціал Держенергоефективності.

7. У разі прийняття поточної редакції законопроекту він регулюватиме використання сертифікатів майже виключно у бюджетних закладах. Основним завдання використання сертифікату є управління попитом, зокрема стимулювання використання ефективніших споруд. Тому необхідно у законопроекті передбачити обов'язкові випуск та використання сертифікату багатоквартирним будинкам. Таким чином, сертифікат впливатиме на ціноутворення квартир.

З приводу останнього пункту, зрозумілими є побоювання розробників законопроекту, пов'язані зі створенням додаткових перешкод на ринку нерухомості у разі раптового запровадження вимоги отримання сертифікатів енергетичної ефективності при здаванні в оренду або продажі невеликих об'єктів нерухомості (квартир, приватних будинків). За відсутності підготовчої роботи це дійсно може призвести до створення лише додаткового бюрократичного тягаря для власників об'єктів нерухомості, а також можливих проявів корупції і зловживань у цій сфері².

► **Ми пропонуємо наступні кроки для введення вимоги використання сертифікатів енергетичної ефективності на ринку нерухомості:**

1) У першу чергу запровадження обов'язкової сертифікації повинно бути застосовано до об'єктів, що використовуються органами державної влади для забезпечення зразкової ролі державного сектору у сфері енергоефективності. Це не тільки сприятиме популяризації та

²Наприклад, можуть мати місце хабарництво та «купівля» сертифікату, як і будь-якої іншої довідки; уповноваження наближених до влади контор для здійснення сертифікації, як це було з «незалежною» ринковою оцінкою вартості об'єктів нерухомості та ін.

поширенню інформації щодо енергоефективності, а і дозволить створити необхідну базу для функціонування системи сертифікації та перевірити її дієздатність перед тим, як застосовувати до приватного сектору. Це включатиме заснування системи акредитації експертних організацій, уповноважених проводити сертифікацію, підготовки експертів, а також здійснення незалежного контролю якості виданих сертифікатів, як того вимагає Директива.

2) У подальшому обов'язкова сертифікація повинна застосовуватися до усіх новобудов та будівель, що проходять реконструкцію. На цьому етапі сертифікати енергетичної ефективності вже використовуватимуться в рекламі запропонованих об'єктів (квартир чи комерційної нерухомості), демонструючи їх енергоефективні характеристики як переваги. Таким чином, використання сертифікатів енергоефективності буде введено на ринок. При цьому повинно бути створене конкурентне середовище та забезпечена наявність достатньої кількості уповноважених організацій для проведення сертифікації будівель.

3) Маючи напрацьований досвід проведення сертифікації та її застосування на ринку новобудов, обов'язкова сертифікація енергоефективності повинна бути введена для існуючих багатоквартирних будинків. При цьому, така сертифікація повинна проводитися для будинків в цілому, незалежно від того, чи пропонуються в ньому квартири для продажу чи оренди. Таким чином, у випадку продажу чи оренди окремих квартир, інформація про енергоефективність будинку вже буде наявна, лише можуть бути уточнені особливості конкретної квартири (наприклад, перший чи останній поверх, тип вікон та ін.). Випуск одного сертифікату коштом мешканців багатоквартирного будинку є цілком фінансово посильним завданням, в той час як для окремих власників квартир це може бути суттєвою перешкодою. Крім того, оцінка енергоефективності будівлі в рамках сертифікації сприятиме усвідомленню необхідності проведення заходів з підвищення енергоефективності незалежно від того, чи продаються або здаються в оренду квартири в багатоквартирному будинку.

4) Запровадження сертифікатів енергоефективності може бути проблематичним для власників невеликих приватних будинків, які пропонуються для продажу чи оренди. Імовірно, для таких будинків теж потрібно це здійснювати поетапно, починаючи з більших будівель (наприклад, понад 200 м², поступово зменшуючи площу до допустимих Директивою 50 м², для яких можна не застосовувати обов'язкову сертифікацію).

Паралельно з вищезазначеними кроками повинна здійснюватися широка роз'яснювальна робота, без якої наявність сертифікатів у запропонованих об'єктів нерухомості не матиме сенсу для більшості потенційних покупців.

► Для ефективної реалізації положень Директиви 2010/31/EU необхідно доопрацювати та прийняти ряд інших законопроектів, про які йдеться у главі 3.

Серед таких є законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг», «Про енергетичний аудит», законопроекти щодо діяльності енергосервісних компаній, а також розробити та прийняти ряд підзаконних актів.

Перелік посилань

1. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства. Офіційний переклад. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_926 . Відвідано 26/02/2014.
2. Directive 2006/32/EC of the European Parliament and of the Council of 5 April 2006 on energy end-use efficiency and energy services and repealing Council Directive 93/76/EEC. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:114:0064:0085:EN:PDF> Відвідано 25/02/2014.
3. EUROPA – the official EU website. Summaries of legislation. Energy end-use efficiency and energy services. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency/l27057_en.htm Відвідано 28/02/2014.
4. Directive 2010/30/EU of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 on the indication by labelling and standard product information of the consumption of energy and other resources by energy-related products. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0001:0012:EN:PDF>. Відвідано 26/02/2014.
5. Council Directive 92/75/EEC of 22 September 1992 on the indication by labelling and standard product information of the consumption of energy and other resources by household appliances. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:297:0016:0019:EN:PDF> Відвідано 03/03/2014.
6. EUROPA – the official EU website. Summaries of legislation. Product energy consumption: Information and labelling. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency/en0022_en.htm. Відвідано 26/02/2014.
7. Directive 2010/31/EU of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 on the energy performance of buildings. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013:0035:EN:PDF> . Відвідано 26/02/2014.
8. Directive 2002/91/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the energy performance of buildings. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:317:0018:0023:EN:PDF> Відвідано 04/03/2014.
9. EUROPA – the official EU website. Summaries of legislation. Energy performance of buildings. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency/en0021_en.htm. Відвідано 26/02/2014.
10. Decision of the Energy Community Ministerial Council No 2009/05/MC-EnC of 18 December 2009 on the implementation of certain Directives on Energy Efficiency. <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/488184.PDF>. Відвідано 27/02/2014
11. Decision of the Energy Community Ministerial Council No 2010/02/MC-EnC of 24 September 2010 amending Decision 2009/05/MC-EnC of 18 December 2009 on the implementation of certain Directives on Energy Efficiency. <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/724184.PDF>. Відвідано 27/02/2014
12. Decision of the Energy Community Ministerial Council No. 2011/03/MC-EnC of 6 October 2011 on adopting certain Delegated Regulations on energy related products. <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1146187.PDF>. Відвідано 04/03/2014
13. Проект закону про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів №3071 від 12.08.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48018 Відвідано 13/03/2014
14. Про затвердження плану заходів щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 р. № 733-р. Із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМ № 833-р від 23.10.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/733-2011-%D1%80/paran8#n8> . Відвідано 14/03/2014.
15. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України; Програма від 01.03.2014. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-14>. Відвідано 19/03/2014.

16. План заходів щодо виконання у 2012 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 р. № 156-р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-2012-%D1%80#n11>. Відвідано 20/03/2014.

17. План заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2013 р. № 157-р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-2013-%D1%80#n12>. Відвідано 20/03/2014.

18. Робоча програма розроблення технічних регламентів до 2020 року. Держспоживстандарт України. Наказ від 14 грудня 2010 року № 567. <http://at.zavantag.com/docs/2020/index-43237.html> 05/03/2014 . Відвідано 20/03/2014.

19. Про внесення змін до Робочої програми розроблення технічних регламентів на період до 2020 року. Міністерство Економічного Розвитку і Торівлі України. Наказ від 19 серпня 2013 року N 99. http://lsrv.leonorm.com.ua/PORTAL/P/NL_DOC/UA/201301/Nak991.htm . Відвідано 20/03/2014.

20. Про затвердження технічних регламентів щодо енергетичного маркування. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 серпня 2013 р. № 702. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/702-2013-%D0%BF>. Відвідано 05/03/2014.

21. Conclusions of the 3rd Energy Efficiency Coordination Group Meeting held on 28 November 2013. Energy Community Secretariat, Vienna. http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/INST_AND_MEETINGS?event_reg.category=E13285 . Відвідано 21/03/2014.

22. NEEAPs Assessment 2013. Presentation by the Energy Community Secretariat at the 4th Energy Efficiency Coordination Group Meeting held in Vienna on 25 February 2014. <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/2914038.PDF> . Відвідано 21/03/2014.

23. Annual Implementation Report of the Acquis under the Treaty Establishing the Energy Community 2012/2013 (09 Oct 2013). Energy Community Secretariat, <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/2304177.PDF> . Відвідано 21/03/2014.

24. Україна та Енергетичне Співтовариство. Критерії відповідності енергетичної політики. Савицький О. Національний Екологічний Центр України. Київ 2014. <http://necu.org.ua/wp-content/uploads/en-com-analysis.pdf> Відвідано 21/03/2014.

25. Проект закону про енергетичну ефективність будівель №4457 від 12.05.2009. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=35182. Відвідано 29/03/2014

26. Проект закону про енергетичну ефективність житлових та громадських будівель №0856 від 12.12.2012. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=0856&skl=8 . Відвідано 29/03/2014

27. Проект закону про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг № 2052 від 21.01.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2052&skl=8 . Відвідано 31/03/2014

28. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=45504&pf35401=248696> . Відвідано 31/03/2014

29. Коментарі та пропозиції до Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового комерційного обліку та вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг». Робоча Група екологічних неурядових організацій України з питань зміни клімату. http://climategroup.org.ua/wp-content/uploads/2007/02/Comments_oblic_residentialDeputy.pdf . Відвідано 01/04/2014

30. Проект закону про енергетичний аудит 3580 від 07.11.2013. Офіційний веб-портал Вер-

ховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49003. Відвідано 01/04/2014.

31. Проект закону про енергетичний аудит №3580-1 від 20.11.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49114. Відвідано 01/04/2014.

32. Лист від Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України. Відповідь на інформаційний запит №11-01/10/31-14 від 03/04/2014.

33. Проект Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року. IV варіант. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Січень, 2013 р. Офіційний веб-сайт Держенергоефективності: <http://saee.gov.ua/documents/NPD-EE-2020.doc>. Відвідано 04/04/2014.

34. Проект закону про особливості здійснення закупівель енергосервісних послуг №2548а від 05.07.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47840. Відвідано 07/04/2014.

35. Проект закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо правових засад реалізації енергосервісних договорів № 2549а від 05.07.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47841. Відвідано 07/04/2014.

36. Проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правових засад реалізації енергосервісних договорів № 2550а від 05.07.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47842. Відвідано 07/04/2014.

37. Проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо впровадження енергоефективних заходів у бюджетних установах) № 3013 від 23.07.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47959. Відвідано 07/04/2014.

38. Проект закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо впровадження енергоефективних заходів у бюджетних установах) № 3014 від 23.07.2013. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47960. Відвідано 07/04/2014.

39. Інформація «Про імплементацію порядку денного асоціації Україна – ЄС у 2011 – 2012 роках». Київ, січень 2013. http://www.kmu.gov.ua/document/246088873/Information_on_EU-Ukraine_AA_Implementation_2011-2012.doc. Відвідано 09/04/2014.

40. Інформація «Про імплементацію у 2013 році порядку денного асоціації Україна – ЄС». Київ, 2013. <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000030/30653/informatsiya-pro-implementatsiju-u-2013-rotsi-poryadku-dennogo-asotsiatsiji-ukrajina--jes.pdf>. Відвідано 09/04/2014.

41. Национальный кадастр антропогенных выбросов из источников и абсорбции поглотителями парниковых газов в Украине за 1990-2012 гг. Государственное агентство экологических инвестиций Украины. Киев, 2013. http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/7383.php. Відвідано 29/04/2014

42. Standardized emission factors for the Ukrainian electricity grid. Version 5.2. Global Carbon BV. 2007. <http://ji.unfccc.int/UserManagement/FileStorage/46JW2KL36KM0GEMIOPHDTQF6DVI514> Відвідано 13/05/2014.

43. Паливно-енергетичні ресурси України. Статистичний збірник. Державна Служба Статистики України. Київ, 2010-2012. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/5%D0%B0/Arch_per_bl.htm. Відвідано 14/05/2014.

44. Електробаланс України. Державна Служба Статистики України. Офіційний веб-сайт http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/pr/etgv/etgv_u/elbal_u.html. Відвідано 14/05/2014.

45. Статистичний бюлетень «Про основні показники роботи опалювальних котелень і теплових мереж України». Державна Служба Статистики України. 2009-2013 http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/05/Arch_tep_bl.htm . Відвідано 14/05/2014.
46. CO2 Emissions from fuel combustion Highlights (2013 Edition). International Energy Agency. 2013. <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/name,43840,en.html> Відвідано 14/05/2014.
47. Хабатюк О.П. Особисте спілкування з експертом. Травень 2014.
48. Revised 1996 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories. Workbook (Volume 2). Intergovernmental Panel on Climate Change. 1996.
49. Фаренюк Г.Г. Основні положення Плану національних дій та Галузевої програми підвищення енергоефективності будівель. / Перша міжнародна науково-технічна конференція «Енергозбереження у будівництві. Сучасні конструктивні системи, ефективні матеріали та інженерне обладнання». http://journal.esco.co.ua/cities/2013_9/art86.pdf . Відвідано 29/05/2014.
50. Марущак У.Д., Саницький М.А., Гоц В.В., Федунь Ю.Б. Техніко-економічні показники низькоенергетичних будинків. Вісник Національного Університету “Львівська Політехніка” № 755. 2013
51. Семиколонова Я., Пірс Л., Ганкінсон Д. Модернізація системи централізованого теплопостачання в Україні: облік тепла та впровадження платежів на основі його фактичного споживання. Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк, 2012. <http://siteresources.worldbank.org/UKRAINE/UKRAINIANEXTN/Resources/455680-1332179461564/UkraineDHreportUKR.pdf> . Відвідано 29/05/2014.
52. Енергозбереження у житловому фонді: проблеми, практика, перспективи: Довідник / «НДІпроектреконструкція», Deutsche Energie-Agentur GmbH (dena), Instituts Wohnen und Umwelt GmbH (IWU), 2006. <http://amerlad.files.wordpress.com/2012/09/d0b5d0bdd0b5d180d0b3d0bed0b7d0b1d0b5d180d0b5d0b6d0b5d0bdd0bdd18f-d183-d0b6d0b8d182d0bbd0bed0b2d0bed0bcd183-d184d0bed0bdd0b4d196.pdf> Відвідано 29/05/2014.
53. Poland Investment and Business Guide: Strategic and Practical Information. Vol. 1. Strategic and practical information. / International Business Publications, USA, 2013. http://books.google.com.ua/books?id=XXAl6J5ur94C&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbg_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false . Відвідано 29/05/2014.
54. Household energy consumption for space heating per m2 (2010, climate corrected). European Environment Agency. <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/household-energy-consumption-for-space> . Відвідано 29/05/2014.
55. Lapillonne B., Pollier K. Energy Efficiency Trends for households in the EU. / Enerdata, 2014. <http://www.odyssee-mure.eu/publications/efficiency-by-sector/household/household-eu.pdf> . Відвідано 30/05/2014.
56. Національне Агентство Екологічних Інвестицій України. Наказ від 21 березня 2011 року N 39. Методика розрахунку питомих викидів двоокису вуглецю при виробництві електричної енергії на теплових електростанціях та при її споживанні <http://www.seia.gov.ua/seia/doccatalog/document?id=129825> . Відвідано 07/07/2014.
57. Національне Агентство Екологічних Інвестицій України. Наказ від 15 квітня 2011 року N 62. «Про затвердження показників питомих викидів двоокису вуглецю у 2008 році». <http://www.seia.gov.ua/seia/doccatalog/document?id=138877> . Відвідано 07/07/2014.
58. Національне Агентство Екологічних Інвестицій України. Наказ від 15 квітня 2011 року N 63. «Про затвердження показників питомих викидів двоокису вуглецю у 2009 році» <http://www.seia.gov.ua/seia/doccatalog/document?id=138875> . Відвідано 07/07/2014.
59. Національне Агентство Екологічних Інвестицій України. Наказ від 28 березня 2011 року N 43. Про затвердження показників питомих викидів двоокису вуглецю у 2010 році. <http://www.seia.gov.ua/seia/doccatalog/document?id=126006> . Відвідано 07/07/2014.

60. Національне Агентство Екологічних Інвестицій України. Наказ від 12 травня 2011 року N 75. Про затвердження показників питомих викидів двоокису вуглецю у 2011 році. <http://www.seia.gov.ua/seia/doccatalog/document?id=127498> .Відвідано 07/07/2014.

61. Lejla Uzicanin, Vidmantas Jankauskas, Alexander Antonenko. Issue paper on the benefits of joining Energy Community and matrix on legally binding obligations in the areas of renewable energy and energy efficiency. Ad Hoc Expert Facility under the INOGATE project. "INOGATE Technical Secretariat & Integrated Programme in support of the Baku Initiative and the Eastern Partnership energy objectives". Tbilisi, Georgia, March 2013

62. Денисенко А., Андрієнко В., Гаразд В. та ін. Оцінки та рекомендації щодо українського Національного плану дій з енергоефективності (НПДЄЕ). Європейсько-Українське Енергетичне Агентство. Київ, квітень 2014.

63. Україна та Енергетичне Співтовариство: час настав? /Коаліція «Енергетичні реформи». Київ, 2014

64. Ministerial Council of the Energy Community. Annex 17/11th MC 25-06-2013. Recommendation R/2013/01/MC-EnC on energy efficiency. <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/2386184.PDF> .Відвідано 16/09/2014.

65. Савицький О. Особисте спілкування з експертом. Серпень 2014.

66. Raicevic Borko. Відповідь Секретаріату Енергетичного Співтовариства на інформаційний запит. Електронний лист від 08/04/2014.

67. Energy Efficiency in Buildings in the Contracting Parties of the Energy Community. Energy Savings International AS. Лютий 2012. <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/2514181.PDF> Відвідано 19/9/2014

Додаток 1. Підсумок основних зобов'язань України, що впливають з Директив ЄС щодо енергоефективності³.

Основні елементи	Опис положень або зміст зобов'язань Договірних Сторін Єнс
1. Директива 2006/32/ЄС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичний сервіс	Директива сприяє підвищенню ефективності кінцевого використання енергії. Вона вимагає, серед іншого, прийняття загальнодержавної мети збереження енергії, орієнтовних проміжних показників, затвердження Національних планів дій з енергоефективності, запровадження зразкової ролі в сфері енергоефективності державного сектору, встановлення критеріїв енергоефективності для державних закупівель, проведення енергоаудитів, інші заходи з підвищення енергоефективності та використання сервісів, які цьому сприяють.
1.1 Загальнодержавна мета збереження енергії та НПД ЄЕ	а) прийняти загальнодержавну мету збереження енергії на 9% на дев'ятий рік застосування Директиви шляхом надання енергетичних послуг та інших заходів щодо покращення раціонального використання енергії; б) подавати Національний план дій з енергоефективності (НПД ЄЕ) до Секретаріату Єнс кожні 3 роки, який містить проміжні цілі енергозбереження та аналіз ефективності застосованої політики для досягнення загальнодержавної мети з енергозбереження; в) уповноважити один чи більше державних органів влади або відомств для загального контролю та забезпечити нагляд за реалізацією дій, передбачених у НПД ЄЕ.
1.2 Методи сприяння ефективності кінцевого використання енергії та енергетичному сервісу:	
1.2.1 Дистриб'ютори енергії, оператори дистриб'юторських систем та роздрібні продавці енергії.	Забезпечити виконання дистриб'юторами енергії, операторами дистриб'юторських систем та роздрібними продавцями енергії, щоб вони: а) надавали державним органам зведену статистичну інформацію щодо кінцевого споживання енергії; б) за вибором держави виконували одну або декілька із запропонованих вимог, серед яких надання послуг з підвищення енергоефективності кінцевим споживачам, проведення енергетичних аудитів або участь у фінансуванні заходів з підвищення енергоефективності.
1.2.2. Наявність інформації.	Забезпечити доступність та розповсюдження прозорої інформації щодо механізмів покращення раціонального використання енергії, можливостей фінансування та законодавчої структури.
1.2.3. Наявність систем кваліфікації, акредитації або сертифікації.	Заходи можуть включати: а) встановлення органа з акредитації та/або системи кваліфікації енергетичних аудиторів; б) законодавство, яким визначено кваліфікаційні вимоги та обов'язки енергетичних аудиторів, монтажників і т.д. в) процедури та вимоги до енергоаудитів, вимірювання енергоспоживання, встановлення обладнання і т.д.
1.2.4. Інструменти фінансування енергозбереження	Визначити та усунути бар'єри, що перешкоджають використанню інструментів фінансування підвищення енергоефективності в приватному та державному секторах. Можна заснувати фонд(и), що надають гранти, позики, фінансові гарантії або інші види фінансування заходів з підвищення енергоефективності, а також передбачити субсидії, податкові пільги та ін.
1.2.5. Енергоефективні тарифи та інші правила щодо енергії, яка передається через мережі	Усунути заохочення у тарифах на передачу та розподіл енергії, які без необхідності збільшують обсяг розподілу або передачі енергії.
1.2.6. Енергетичні аудити	Забезпечити наявність ефективних систем незалежного енергетичного аудиту, метою яких є виявлення потенційних заходів з покращення енергоефективності у кінцевих споживачів..

³Підготовлено на основі [61, 3, 6, 9].

Основні елементи	Опис положень або зміст зобов'язань Договірних Сторін ЕнС
1.2.7. Лічильники та відповідне виставлення рахунків з інформуванням споживачів	Кінцеві споживачі електроенергії, газу, централізованого теплопостачання та гарячої води повинні бути забезпечені індивідуальними лічильниками за конкурентними цінами, які відображають фактичне споживання енергії та дають інформацію про фактичний час використання. Наскільки це можливо, нарахування оплати повинно базуватися на реальному споживанні енергії, та рахунки повинні містити або супроводжуватися додатковою інформацією щодо аналізу споживання та можливостей заощадження.
1.2.8 Зразкова роль державних органів влади та державні закупівлі	Державний сектор повинен відігравати зразкову роль у виконанні вимог щодо енергоефективності. Для цього мають бути прийняті заходи з покращення енергоефективності в державному секторі, що перелічені в додатку 6 до Директиви. Серед таких заходів є запровадження вимог закупівлі енергоефективного обладнання та транспорту, проведення енергетичних аудитів, використання енергоефективних будівель та ін.
2. Директива 2010/30/EU щодо маркування енергоспоживчих продуктів.	Основною метою цієї Директиви є встановлення загальної структури для інформування кінцевих покупців обладнання та побутових приладів про споживання ними енергії та інших важливих ресурсів під час їх використання, аби споживачі мали можливість обирати більш ефективну продукцію. Це досягається за допомогою введення стандартних етикеток та інформації щодо продукції, які у доступному вигляді відображають її характеристики. Продукція, що підлягає маркуванню, повинна бути віднесена до одного з класів енергоефективності, де клас «А» є найбільш ефективним, а клас «G» - найменш; за необхідності додаються інші класи – від «А+» до «А+++». Ця Директива є рамковою, тобто встановлює загальну структуру, до якої додаються Делеговані Акти або Регламенти, що визначають технічні вимоги до конкретних видів продукції.
2.1. Базові обов'язки Договірних Сторін.	а) забезпечити виконання усіма постачальниками та дилерами, що знаходяться на їх території, обов'язків, визначених цією Директивою; б) заборонити використання інших етикеток на продукції, на яку поширюється дія цієї Директиви, якщо це може призвести до дезорієнтації споживачів; в) забезпечити відповідне інформування щодо вимог та виконання цієї Директиви .
2.2. Обов'язки постачальників.	а) постачальники продукції, на яку поширюється дія цієї Директиви та пов'язаних з нею делегованих актів, повинні розміщувати на ній стандартну етикетку та мікрофішу з інформацією щодо її енергоспоживання б) постачальники повинні представляти технічну документацію у достатньому обсязі, щоб забезпечити точність та можливість оцінки інформації, яка міститься у етикетці та мікрофіші.
2.3 Обов'язки дилерів.	Дилери повинні розміщувати етикетки належним чином, так щоб вони були видні та розбірливі, та надавати кінцевим покупцям мікрофішу, яка супроводжує цей товар.
2.4 Дистанційний продаж товарів.	Якщо продукція пропонується покупцям за допомогою каталогів, поштою, або через Інтернет, коли потенційні покупці не мають змоги побачити продукт, покупцям повинна надаватися інформація, що міститься у етикетці, перед покупкою товару.
2.5 Державні закупівлі та заохочення.	Державні органи, що здійснюють закупівлі, повинні намагатися купувати тільки таку продукцію, яка має найвищий рівень ефективності та які належать до найвищого з наявних класів енергоефективності. Договірні Сторони можуть зобов'язати державні органи купувати винятково продукцію, що відповідає цим критеріям.

Основні елементи	Опис положень або зміст зобов'язань Договірних Сторін ЕнС
2.6 Штрафні санкції.	Договірні Сторони повинні передбачити правила щодо штрафних санкцій, що будуть застосовуватися у випадку порушення національного законодавства, яке буде введено у відповідності до цієї Директиви та її Делегованих Регламентів, включаючи випадки не-санкціонованого використання етикеток.
2.7 Делеговані Акти / Регламенти.	Делеговані Регламенти містять конкретні технічні вимоги щодо окремих видів енергоспоживчої продукції, такої як посудомийні, пральні та сушильні машини, холодильне обладнання, телевізори, кондиціонери, лампи, духовки, тощо. Договірні Сторони повинні імплементувати кожен технічний Регламент, який включений у рішення Ради Міністрів ЕнС, або його новіший еквівалент, прийнятий для держав-членів ЄС.
3. Директива 2010/31/EU про енергетичні характеристики будівель	Ця Директива має на меті сприяння підвищенню енергоефективності будівель, беручи до уваги зовнішні кліматичні та місцеві умови, а також вимоги до внутрішніх кліматичних показників та економічну доцільність. Згідно Директиви, Договірні Сторони повинні застосовувати мінімальні вимоги щодо енергетичної ефективності до нових та існуючих будівель, забезпечити сертифікацію їх показників енергоефективності та вимагати проведення регулярних інспекцій систем опалення та кондиціювання будівель.
3.1. Методологія обчислення енергетичної ефективності будівель.	Розробити та затвердити методологію обчислення енергетичної ефективності будівель у відповідності до вимог Додатку 1 до Директиви.
3.2. Мінімальні вимоги щодо енергетичної ефективності будівель.	Визначити мінімальні вимоги щодо енергетичної ефективності будівель або їх частин з огляду на досягнення економічно оптимального рівня витрат, та встановити вимоги здійснення необхідних заходів для забезпечення відповідності цим вимогам. Вимоги можуть бути різними для нових споруд та існуючих будівель, що проходять реконструкцію, а також враховувати категорії будівель. Розрахунок показників енергоефективності повинен здійснюватися у відповідності до вищезгаданої методології. Оптимальний рівень витрат визначається у відповідності до методологічних підходів, визначених у Додатку 5 до Директиви.
3.3. Нові будівлі.	Забезпечити, аби нові будівлі відповідали встановленим мінімальним вимогам щодо енергоефективності.
3.4. Існуючі будівлі.	Забезпечити, щоб коли існуючі будівлі чи їх частини проходять реконструкцію, вони були приведені у відповідність до мінімальних вимог щодо енергоефективності, наскільки це технічно, функціонально та економічно можливо.
3.5. Технічні системи будівель.	Встановити вимоги до технічних систем будівель з огляду на загальну енергоефективність, включаючи принаймні системи а) опалення; б) гаряче водопостачання; в) кондиціювання г) великі вентиляційні системи або комбінації цих систем. Повинно заохочуватися встановлення інтелектуальних систем обліку, контролю та управління споживанням енергії під час спорудження або реконструкції будівель.
3.6. Будівлі з майже нульовим споживанням енергії.	Підготувати державні плани заходів щодо збільшення кількості будівель з майже нульовим споживанням енергії. Ці плани повинні подаватися на розгляд до Секретаріату ЕнС.

Основні елементи	Опис положень або зміст зобов'язань Договірних Сторін ЕнС
3.6. Будівлі з майже нульовим споживанням енергії.	До 30 червня 2021 р. усі будівлі, які споруджуються на території Договірних Сторін, повинні бути будівлями з майже нульовим споживанням енергії. Для нових будівель, що споруджуються для органів державної влади, ця вимога вступає в дію 30 червня 2019 р.
3.7. Фінансові заохочення та ринкові бар'єри .	Розробити список існуючих та можливих фінансових інструментів для заохочення підвищення енергетичної ефективності будівель. Цей список повинен оновлюватися кожні 3 роки.
3.8. Сертифікати енергетичної ефективності.	Запровадити систему сертифікації будівель щодо їхньої енергетичної ефективності. Сертифікат будівлі повинен включати інформацію щодо його енергетичної ефективності та показники для порівняння, аби власники або наймачі будівлі або її частини могли оцінити енергоефективність.
3.9. Випуск сертифікатів енергетичної ефективності.	Сертифікат енергетичної ефективності повинен бути обов'язковим для об'єктів нерухомості у наступних випадках: а) коли споруджується, продається або здається новому орендарю будівля або її частина; б) будівля або її частина загальною корисною площею більше 500 м ² використовується органами державної влади та часто відвідується громадськістю (з 30 вересня 2015 р. показник площі буде зменшено до 250 м ²). Коли сертифікат отримано, органи влади повинні розміщувати.
3.10. Розміщення сертифікатів енергетичної ефективності.	Органи влади, які отримують сертифікат енергетичної ефективності згідно попереднього пункту, повинні бути зобов'язані розміщувати його на видному місці, де його буде чітко видно відвідувачам.
3.11. Інспекція систем опалювання та кондиціювання будівель.	Запровадити обов'язкове проведення регулярних інспекцій доступних частин систем опалення та кондиціювання будівель. Як альтернатива, Договірні Сторони можуть забезпечити надання рекомендацій користувачам щодо заміни чи модифікації систем теплопостачання та кондиціювання.
3.12. Незалежні експерти.	Забезпечити, щоб сертифікація енергетичної ефективності будівель та систем опалення і кондиціювання здійснювалася незалежним чином кваліфікованими та/або акредитованими експертами.
3.13. Система незалежного контролю.	Запровадити систему незалежного контролю сертифікатів енергетичної ефективності будівель та звітів щодо проведення інспекцій систем опалення і кондиціювання будівель у відповідності до Додатку 2 до Директиви.
3.14. Інформування.	Забезпечити інформування власників або орендарів будівель або їх частин щодо різних методів та дій, які підвищують енергоефективність.

Додаток 2. Відповіді органів державної влади на запити, здійснені в рамках цього дослідження

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Україна, 01001, м. Київ
вул. Городецького, 13
Тел./факс: (38-044) 278-37-23

08.04.2014 № 6206-0-33-4/12.2
На № _____

Щодо запиту на отримання
публічної інформації

ММГО «Екоклуб»
вул. П.Могили, буд. 28, оф. 35,
м. Рівне, Україна,
33023
office@ecoclubrivne.org

У Міністерстві юстиції України розглянуто Ваш запит від 26.03.2014 щодо отримання публічної інформації стосовно стану виконання зобов'язань України в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства в частині розробки та погодження проектів законів, спрямованих на імплементацію Директиви Європейського Парламенту та Ради 2006/32/ЄС від 05 квітня 2006 року про ефективність кінцевого споживання енергії та енергетичні послуги (Official Journal L 114, 27.04.2006) (далі – Директива 2006/32/ЄС) та Директиви Європейського Парламенту та Ради 2010/31/ЄС від 19 травня 2010 року про енергетичну ефективність будівель (Official Journal L 153, 18.06.2010) (далі – Директива 2010/31/ЄС), і повідомляється таке.

Відповідно до частини першої статті 1 Закону України „Про доступ до публічної інформації” публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Мін'юст України є центральним органом виконавчої влади, що діє відповідно до Конституції України, законів України та Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Указом Президента України від 06 квітня 2011 року № 395. Відповідно до зазначених актів Мін'юст України організовує розгляд звернень та надає роз'яснення з питань, пов'язаних із діяльністю Мін'юсту України, його територіальних органів,

підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, а також стосовно актів, які ним видаються.

Згідно з Положенням про Міністерство юстиції України, Мін'юст України відповідно до покладених на нього завдань здійснює організацію роботи з підготовки щорічного плану заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, проведення моніторингу виконання Програми; науково-експертне, аналітичне, інформаційне та методологічне забезпечення виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Мін'юст України є розпорядником інформації, яка отримана або створена ним у процесі здійснення своїх повноважень та яка перебуває у володінні Мін'юсту України.

Виходячи з вищенаведеного, повідомляємо таке.

Пунктом 54 Плану заходів щодо виконання у 2010 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.06.2010 № 1196-2010-р, передбачено розробку проекту Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» з урахуванням Директиви 2010/31/ЄС. Відповідальним за реалізацію цього заходу визначено Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Пунктом 31 Плану заходів щодо виконання у 2012 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.03.2013 № 156-2012-р, передбачено розробку проекту Закону України «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів» з урахуванням Директиви 2006/32/ЄС. Відповідальними за реалізацію цього заходу визначено Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.

Пунктом 35 Плану заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.03.2013 № 157-2013-р, передбачено розробку проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» з урахуванням Директиви 2006/32/ЄС. Відповідальними за реалізацію цього заходу визначено Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.

У 2011 році Мін'юстом України проведено експертизу на предмет відповідності *acquis communautaire* проекту Закону України «Про енергетичну ефективність будівель».

У 2013 році Мін'юстом України проведено експертизу на предмет відповідності *acquis communautaire* проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року» та проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Енергетичної стратегії України на період до 2030 року».

За результатами експертизи проекти зазначених нормативно-правових актів не суперечать положенням Директиви 2006/32/ЄС та Директиви 2010/31/ЄС.

Разом з тим зазначаємо, що Мін'юст України не є розпорядником інформації інших державних органів України, органів влади інших держав, міжнародних організацій.

Відповідно до Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого Указом Президента від 31.05.2011 № 634/2011, одним із основних завдань Мінекономрозвитку є формування державної політики з питань ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива; Міністр Мінекономрозвитку спрямовує і координує діяльність Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження.

Відповідно до Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, затвердженого Указом Президента від 13 квітня 2011 року № 462/2011, Держенергоефективності України забезпечує реалізацію державної політики у сферах ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, забезпечує розроблення державних норм, правил та стандартів у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, бере участь у межах своїх повноважень у налагодженні співробітництва України з Європейським Союзом та адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

З огляду на вищенаведене питання, пов'язані з розробкою проектів нормативно-правових актів в галузі енергоефективності, спрямованих на імплементацію Директив 2006/32/ЄС та 2010/31/ЄС, належать до компетенції Мінекономрозвитку та Держенергоефективності.

Заступник Міністра

Руслан РЯБОШАПКА

**ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО
З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА
ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНИ
(Держенергоефективності України)**

пр-в. Музейний, 12, м. Київ, 01691,
тел.: (044) 590-59-60; 590-59-74
факс (044) 590-59-61; 590-59-75

Голові правління ММГО
«Екоклуб»

Мартинюку А.М.

office@ecoclubrivne.org

Шановний Андрію Миколайовичу!

Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України розглянуло інформаційний запит ММГО «Екоклуб» від 26.03.14 №11 та надає наступну інформацію.

1. З метою виконання зобов'язань, взятих Україною в рамках вказаного Договору про приєднання до Енергетичного Співтовариства, Агентством було підготовлено проект Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року (далі – ПНД(ЕЕ)).

Зазначений проект розпорядження Уряду був погоджений заінтересованими міністерствами.

Проте, у зв'язку зі зміною складу Уряду, зазначений проект розпорядження знаходиться на перепогодженні в Мінекономрозвитку.

2. Відповідно до Протоколу про приєднання до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, Агентство здійснює впровадження Директиви Європейського Парламенту і Ради від 19.05.10 №2010/30/ЄС щодо маркування та зазначення стандартної інформації про товар об'єктів споживання енергії та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами, а також делегованих регламентів Комісії ЄС у цій сфері.

На даний час, розроблено проекти наступних технічних регламентів:

- проект Технічного регламенту енергетичного маркування телевізорів;
- проект Технічного регламенту енергетичного маркування побутових повітряних кондиціонерів;
- проект Технічного регламенту енергетичного маркування побутових електричних ламп та світильників.

Також, Держенергоефективності буде здійснено поетапне розроблення інших регламентів відповідно до законодавства Європейського Союзу.

Привагідно повідомляємо, що Директива Європейської Комісії 95/13/ЄС від 23 травня 1995 року про імплементацію Директиви Ради 92/75/ЄЕС щодо енергетичного маркування побутових сушильних машин втратила чинність у зв'язку із прийняттям Делегованого регламенту Комісії (ЄС) №392/2012 щодо маркування барабанних сушилок побутового призначення.

Також, втратила чинність Директива Європейської Комісії 2002/40/ЄС від 8 травня 2002 року про імплементацію Директиви Ради 92/75/СЕС щодо маркування побутових електричних духовок у зв'язку із прийняттям Делегованого регламенту Комісії (ЄС) від 01.10.13 №65/2014 щодо маркування плит, панелей для варіння та витяжок побутового призначення.

3. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження планів заходів з імплементації Директиви 2006/32/ЄС, Директиви 2010/31/ЄС та Директиви 2010/30/СС» Агентство направило на перепогодження із заінтересованим центральним органам виконавчої влади, у зв'язку із зміною складу Уряду.

Також, з метою впровадження положень Директиви 2006/32/ЄС, Агентством був розроблений та зареєстрований у Верховній Раді України проект Закону України «Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів». Але, у зв'язку із зміною складу Уряду, повернуто на доопрацювання. Вказаний проект закону направлено на погодження до Мінекономрозвитку.

4. Проектом Національного плану дій з енергоефективності враховані основні положення директив з енергоефективності, зокрема Директиви 2010/32/EU щодо кінцевої ефективності використання енергії та енергетичного сервісу, Директиви 2010/31/EU щодо енергетичних характеристик будівель, Директиви 2010/30/EU щодо маркування енергетичної продукції.

Вищезазначені акти розміщені на офіційному веб-сайті Держенергоефективності: saee.gov.ua.

З повагою,

Голова

О. Таран

**МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ
(Мінекономрозвитку України)**

вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, тел. 253-93-94, факс 226-31-81
Web: <http://www.me.gov.ua>, e-mail: meconomy@me.gov.ua, код ЄДРПОУ 37508596

№ _____
На № _____ від _____

**Міській молодіжній громадській
організації “Екоклуб”**

*Щодо виконання зобов'язань
в рамках Договору про заснування
Енергетичного Співтовариства*

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України розглянуло лист ММГО “Екоклуб” від 26.03.2014 № 12 щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства (далі - Договір) та повідомляє.

Однією із умов виконання Договору є адаптація національного законодавства до законодавства Енергетичного Співтовариства.

З метою забезпечення виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 733-р “Про затвердження плану заходів щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства” Держенергоефективності розроблено проект рішення Уряду стосовно затвердження плану заходів щодо імплементації Директиви 2006/32/ЄС, Директиви 2010/30/ЄС та Директиви 2010/31/ЄС (далі – проект розпорядження).

Планом заходів з імплементації Директиви 2006/32/ЄС про ефективність кінцевого використання енергії та енергетичних послуг зокрема передбачено розробити національний стандарт щодо систем енергоменеджменту, гармонізований з міжнародними стандартами; функціонування ефективних високоякісних схем енергетичного аудиту, створених визначити потенційні заходи з покращення раціонального використання енергії; забезпечити встановлення індивідуальних лічильників кінцевим споживачам енергії тощо.

Планом заходів з імплементації Директиви 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель передбачено розробити проект закону про енергоефективність

житлових та громадських будівель; нормативно-правові акти щодо методів розрахунку енергоефективності будівель; вимоги щодо енергоефективності нових та існуючих будівель; методи розрахунку оптимальних параметрів енергоефективності будівель; визначення показників будівель підвищеної енергоефективності нових та існуючих будівель; введення норм проектування нових будівель підвищеної енергоефективності; здійснення паспортизації енергетичної ефективності будівель тощо.

Крім того, Мінекономрозвитку разом з Держенергоефективності розроблено проект Закону України “Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів” та Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року, які передбачають виконання положень Директиви 2006/32/ЄС щодо встановлення мети на національному рівні у сфері енергоефективності та енергозбереження.

На даний час, зазначені нормативно - правові акти, направлені на імплементацію директив Європейського Союзу опрацьовуються заінтересованими органами виконавчої влади.

Директор департаменту розвитку
реального сектору економіки

Олег ПЕНДЗИН

**МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ,
БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

**Департамент стратегії реформування та розвитку
житлово-комунального господарства**

вул. Димитрова, 24, м. Київ, тел./факс (044) 207-18-36,
e-mail: minregion@minregion.gov.ua

14.04.2014

№ 2/13-93-14

на №

від

ММГО «Екоклуб»

вул. П.Могили, 28, оф. 35
а/с 73, м. Рівне 33023

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України розглянуло запит на публічну інформацію ММГО «Екоклуб» від 26.03.2014 № 10 та інформує.

До питань:

1. Які кроки здійснив Мінрегіон щодо імплементації Директиви 2010/31/ЄС щодо енергоефективності будівель та Директиви 2006/32/ЄС щодо ефективності кінцевого використання енергії та енергетичного сервісу?

Мінрегіоном в межах компетенції ведеться робота щодо імплементації вимог Директив з енергоефективності Європейського Союзу на виконання пункту 15 плану заходів щодо виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 733-р.

На реалізацію положень Директиви 2010/31/EU в Україні затверджено та введено в дію:

- ДБН В.2.5- 67:2013 «Опалення, вентиляція і кондиціонування»;
- ДСТУ-Н Б А.2.2-5:2007 «Настанова з розроблення енергетичного паспорта будинків»;
- ДСТУ Б EN ISO 13790:2011 Енергетична ефективність будівель. Розрахунок енергоспоживання на опалення та охолодження (EN ISO 13790:2008, IDT);
- ДСТУ Б EN 15251:2011 Розрахункові параметри мікроклімату приміщень для проектування та оцінки енергетичних характеристик будівель по відношенню до якості повітря, теплового комфорту, освітлення та акустики (EN 15251:2007, IDT);
- ДСТУ Б EN 15316-1:2011 Системи теплозабезпечення будівель. Методика розрахунку енергопотреби та енергоефективності системи. Частина 1. Загальні положення (EN 15316-1:2007, IDT);

- ДСТУ Б EN 15316-2-1:2011 Системи теплозабезпечення будівель. Методика розрахунку енергопотреби та енергоефективності системи. Частина 2-1. Тепловіддача системою опалення (EN 15316-2-1:2007, IDT);
- ДСТУ Б EN 15316-2-3:2011 Системи теплозабезпечення будівель. Методика розрахунку енергопотреби та енергоефективності системи. Частина 2-3. Теплорозподілення у системі опалення (EN 15316-2-3:2007, IDT);
- ДСТУ Б EN ISO 7730:2012 Ергономіка теплового середовища. Аналітичне визначення та інтерпретація теплового комфорту на основі розрахунків показників PMV і PPD і критеріїв локального теплового комфорту;
- ДСТУ Б EN 15232:2011 Енергоефективність будівель. Вплив автоматизації, моніторингу та управління будівлями (EN 15232:2007, IDT);
- ДСТУ Б EN 15241:2013 Методи розрахунку енерговитрат при вентиляції та інфільтрації повітря у будівлю;
- ДСТУ Б EN 15242:2013 Методи розрахунку витрат повітря на вентиляцію будівель з урахуванням інфільтрації;
- ДСТУ Б EN 15243:2013 Розрахунок температури приміщень та методи визначення навантаження й енергії для будівель з системами кондиціонування повітря;
- ДСТУ Б EN 15217:2013 Енергетична ефективність будівель. Методи представлення енергетичних характеристик та енергетичної сертифікації будівель (EN 15217:2007, IDT);
- ДСТУ Б EN 15603:2013 Енергетична ефективність будівель. Загальне енергоспоживання та проведення енергетичної оцінки (EN 15603:2008, IDT);
- ДСТУ-Н Б ETAG 017:2013 Настанова з європейського технічного ухвалення комплектів ізоляції. Збірні системи для зовнішньої ізоляції стін (ETAG 017:2005, IDT).

З текстом державних будівельних норм можна ознайомитись на офіційному сайті Мінрегіону категорії «Будівництво та архітектура/Технічне регулювання та науково-технічний розвиток/Нормування/Державні та галузеві будівельні норми».

Згідно з статтею 19 Закону України «Про стандартизацію» кошти, одержані від реалізації національних, регіональних і міжнародних стандартів, спрямовуються виключно на виконання робіт із стандартизації, розвиток науково-технічної бази.

Враховуючи зазначене, друкований текст введених в дію державних стандартів можна отримати за окрему плату згідно з законодавством, зокрема, з реєстру видавництва «Укрархбудінформ» - офіційний видавець Мінрегіону.

Для покращення енергетичних характеристик будівель з урахуванням вимог Директиви 2010/31/EU Міністерством ведеться робота щодо розроблення проекту Закону України «Про енергетичну ефективність житлових і громадських будівель».

Стосовно імплементації Директиви 2006/32/ЄС щодо ефективності кінцевого використання енергії та енергетичного сервісу, то Міністерство спільно з Мінекономрозвитку опрацює новий фінансовий механізм щодо впровадження роботи енергосервісних компаній, що виконують контракти на підвищення енергоефективності на основі енергосервісних договорів (ЕСКО), завдання якої брати на себе ризики і запропонувати державну експертизу для проектування, реалізації поточних операцій щодо енергоефективності, а також комерційного фінансування та закупівель. Мінрегіоном подано пропозиції Мінекономрозвитку щодо змін до законодавства з метою удосконалення діяльності ЕСКО – компаній в Україні.

2. Які здійснюють кроки щодо виконання положень зазначених Директив, зокрема, у частині запровадження обов'язкового комерційного обліку та оплати енергоносіїв згідно показників їх фактичного споживання?

Наразі Мінрегіоном підготовлено законопроект *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів з метою вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг»*.

Реалізація основних його положень дасть можливість всебічно врегулювати відносини у сфері житлово-комунального господарства щодо комерційного обліку комунальних послуг, а також передбачає розроблення нормативно-правових актів щодо затвердження:

- Порядку забезпечення комерційного обліку у сфері комунальних послуг;
- Методики комерційного обліку питної (холодної) та/або гарячої води, відведення стічних вод;
- Методики щодо визначення об'ємів питної (холодної), гарячої води, стічних вод та розміру плати у багатоквартирному будинку за послуги з централізованого водопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого водовідведення при наявності вузлів обліку.

На сьогодні взаємовідносини між теплопостачальними організаціями та споживачами теплової енергії врегульовано Правилами користування тепловою енергією, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 № 1198 (далі – Правила).

Згідно з пунктом 7 усі системи теплопостачання і теплоспоживання повинні бути забезпечені вузлами обліку відповідно до затверджених технічних умов і проектів.

А також, згідно з пунктом 3.1. Правил користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України, затверджених Наказом Мінжитлокомунгоспу від 27 червня 2008 року № 190 розрахунки за спожитою питною водою здійснюються на основі показів засобів обліку.

3. Чи розроблено методологію обчислення енергетичної ефективності будівель? Якщо існує її проект, яким чином можна з ним ознайомитися?

Енергетична ефективність будівель в Україні встановлюється відповідно до вимог державних будівельних норм та стандартів, що відповідають вимогам Директиви 2010/31/ЄС:

- ДБН В.1.2-11:2008 «Основні вимоги до будівель і споруд. Економія енергії», затверджених наказом Мінрегіонбуду України від 26.01.2008 № 36, якими встановлено основні положення основної вимоги до виробів, будівель і споруд щодо забезпечення теплової енергії та теплової ізоляції будівель, визначеної у «Технічному регламенті будівельних виробів, будівель і споруд», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 21.12.2006 № 1764;
- ДБН В.2.6-31:2006 «Теплова ізоляція будівель», затверджених наказом Мінбуду України від 09.09.2006 № 301 (із Зміною № 1, затвердженою наказом Мінрегіону України від 04.03.2013 № 82), якими встановлено вимоги показників енергоефективності будівель, а також до теплотехнічних показників огорожувальних конструкцій (теплоізоляційної оболонки) будівель і споруд і порядку їх розрахунку;
- ДСТУ Б А.2.2-8:2010 «Розділ «Енергоефективність» у складі проектної документації об'єктів», затвердженого наказом Мінрегіонбуду України від 17.01.2010 № 82, яким встановлено загальні вимоги до складу, викладення та оформлення розділу «Енергоефективність» при проектуванні житлових та громадських будинків.

З метою подальшого впровадження вимог задекларованих Директивою 2010/31/ЄС розроблено *Методологію розрахунку енергоефективності будівель* визначена у проекті ДСТУ-Н Б А.2.2-XXX:201X «Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні» (розробник ДП НДІБК), прийняття якого Мінрегіоном заплановано у першому півріччі 2014 року.

Відповідно до 4.7. Положення про Науково-технічну раду (далі –НТР), Мінрегіону України (наказ від 23.09.2011 № 208), матеріали з розгляду питань, що вносяться на засідання НТР розміщуються на офіційному веб-сайті Міністерства. Оприлюднення проектів державних стандартів забезпечується на офіційному сайті Мінрегіону у категорії «Будівництво та архітектура/Технічне регулювання та науково-технічний розвиток/Стандартизація/Проекти національних стандартів у сфері будівництва для оприлюднення».

Наразі вищезазначений документ направлено на розгляд до заінтересованих органів виконавчої влади.

3. На якій стадії знаходиться впровадження вимог щодо енергетичної ефективності нових будівель та тих, що проходять реконструкції, а також

визначення та впровадження будівель з майже нульовим споживанням енергії?

Положення будівельних норм ДБН В.2.6-31:2006 «Теплова ізоляція будівель» використовуються при проектуванні будинків і споруд, що опалюються, при новому будівництві, реконструкції та капітальному ремонті (термомодернізації).

Мінрегіоном заплановано у 2014 – 2015 роках розроблення та затвердження ДСТУ-Н «Настанова щодо проектування пасивних енергоефективних будинків».

Також, враховуючи задекларовану у Директиві 2010/31/EU необхідність стимулювання переходу будівель при реконструкції в розряд з нульовим споживанням енергії, розроблено ДСТУ Б В.2.5-44:2010, яке гармонізоване з європейським нормативним документом EN 15450:2007 «Heating systems in buildings - Design of heat pump heating systems» (Системи опалення будівель. Проектування систем опалення з використанням теплових насосів). Стандарт визначає вимоги з проектування, будівництва та встановлення систем теплопостачання будівель з використанням теплових насосів, що забезпечить сучасний технічний рівень інженерних систем на європейському рівні.

На підставі пропозицій технічних комітетів стандартизації, базових організацій з науково-технічної діяльності у сфері будівництва та житлової політики 20.12.2013 було проведено засідання Науково-технічної ради (далі - НТР) Мінрегіону, на якому опрацьовані та схвалені технічні питання, щодо підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів: у тому числі національного стандарту ДСТУ Б EN 15459:201X «Енергетична ефективність будівель. Процедура економічної оцінки енергетичних систем будівель (EN 15459:2007, IDT)».

4. Які інші робляться кроки з боку Мінрегіону для виконання положень зазначених Директив щодо підвищення енергоефективності? Які є плани щодо цього на поточний рік?

На сьогодні діють 27 регіональних програм підвищення енергоефективності. Міністерством ведеться постійний моніторинг реалізації заходів щодо проведення ефективної енергозберігаючої політики, зменшення витрат та втрат енергоносіїв, підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів у житлово-комунальному господарстві, зниження енергоємності виробництва та собівартості послуг, що здійснюються відповідно до завдань:

- Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки;
- Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки;

- *Галузевої програми енергоефективності та енергозбереження в житлово-комунальному господарстві на 2010-2014 роки;*

З метою забезпечення роботи на вирішення проблеми підвищення ефективності використання та зменшення споживання енергоресурсів житлово-комунальним комплексом, проводиться робота щодо розробки Загальнодержавної програми реформування та розвитку житлово-комунального господарства на 2015-2020 роки та Галузевої програми підвищення енергоефективності на 2015-2020 роки.

На виконання зобов'язань у рамках Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства Міністерством для підвищення енергоефективності в ЖКГ внесено пропозиції Державному агентству енергоефективності та енергозбереження до:

- *проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»;*
- *проекту Національного плану дій з енергоефективності для будівель.*

Також, Міністерство співпрацює з різними міжнародними фінансовими, які надають підтримку у сфері інвестування енергоефективності та енергозбереження в ЖКГ в Україні, яке розподіляється між невеликими проектами.

Зокрема, з метою імплементації Директиви 2010/31/ЄС ведеться робота щодо залучення фінансової допомоги у рамках спільного проекту Мінрегіону України та Європейського банку реконструкції та розвитку «Технічна допомога для підтримки інвестицій в енергоефективність у житлових будинках», який має розпочатися вже у цьому році.

У цьому напрямі за результатами обговорення запропоновано ДП НДІ «Будівельних конструкцій» сформулювати перелік нормативно-правових актів з енергетичної ефективності будівель щодо імплементації вимог Директиви 2010/31/ЄС для можливості їх розробки за рахунок фінансової допомоги ЄБРР.

Також, відповідно до запланованих заходів *Галузевої програми підвищення енергоефективності в будівництві* визначено перспективні та пріоритетні напрями нормативно правової бази у будівництві.

Крім того, Мінрегіоном постійно проводиться робота щодо формування Збірника провідних підприємств-виробників матеріалів з метою популяризації вітчизняних виробників будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, які є енергоефективними, застосування яких знижує енергозатрати. Зазначена інформація оприлюднюється на офіційному веб-сайті Міністерства (*рубрика: «Будівництво та архітектура», «Промислове та цивільне будівництво», «Збірник провідних підприємств-виробників будівельних матеріалів»*).

**Директор Департаменту стратегії
реформування та розвитку
житлово-комунального господарства**

Н.І. Олійник